

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

Disputatio XLIX. De Irregularitate ex bigamia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

Secunda
conclusio.

Secundo assero, aliquos esse casus, in quibus infamia iuris & consequenter irregularitas incurritur absque proprio delicto. Hoc patet breuiter aliquibus exemplis. Primus est de filio, qui interdum fit infamis propter delictum patris, etiam si illius nullo modo particeps fuerit. Hoc patet in filiis eorum qui violentas manus in Cardinales Ecclesiæ Romanæ iniecerunt, nam ipso iure canonico efficiuntur infames, c. Felici, verfic. *Quod si quis*, de Pœnis, in 6. & in filiis proditorum, qui committunt crimen læsæ Maiestatis, nam eorū filij iure civili efficiuntur infames, l. *Qui quis*, §. filius, Cod. Ad legem Iuliam maiestatis. Idem censent aliqui de filiis hæreticorū, quia supra diximus illos fieri irregulares: ergo etiam efficiuntur infames. Patet cōsequētia, tum, quia eorū irregularitas non videtur nisi in infamia fundari: tum etiam, quia priuantur beneficiis & honoribus in c. 2. &c. *Statutum*, de Heret. in 6. hic autem est proprius effectus infamiæ. Atq; ita tenet Simancas de Catholic. institut. tit. 9. nu. 268. & tit. 29. à nu. 14. ad 20. & Castro lib. 2. de Iusta hæret. punit. cap. 9. & Penna 1. part. Directorij Inquisitorum Comment. 4. verfic. *Hec autem infamia*. Isti vero auctores non asserunt textum, in quo talis infamia huiusmodi filiis imponatur, & ego illum inuenio. Nec sufficit quod fiant irregulares, quia non omnes irregulares sunt infames, sed illi tantum, qui ob propria delicta irregulares sunt, vt supra dictum est. Neque etiā est necesse hanc irregularitatem in infamia fundari, nam proxime imponi potuit propter grauitatem delicti paterni & in pœnam eius. Neque etiam sufficienter colligitur ex eo, quod tales personæ sunt inhabiles ad beneficia & officia publica, quo maxime fundamento nituntur prædicti auctores. Quia illa inhabilitas non est infamia, sed aliud genus pœnæ, & quasi irregularitas quedam ad beneficia, & officia. Quod si quis contendat inhabilitatem illam esse quandam infamiam, erit tantum secundum quid, & quoad tales effectus, non vero simpliciter. Nam infamia iuris absolute dicta reddit hominem inhabilem etiam ad testimonium ferendum, & alios habet effectus de quibus in c. *Non potest*, cum sequent. 2. qu. 7. c. *Testimonium*, & c. *Licet*, de Testibus, & c. *Licet*, de Probationib. Quos tamen omnes effectus non possumus iure tribuere filiis hæreticorum, cum nulla lege, vel

Simancas.

Castro.
Penna.

In casibus
irregulari-
tates non
fundari in
infamia
ostenditur.

in particulari sub propria ratione, vel nomine taliū effectuum, neq; in generali sub absoluto nomine infamiæ imponantur. Accedit tandē quod si filij hæreticorū essent infames, etiā iam essent clerici vel beneficiati, redderentur infames, quia etiam clerici, & habentes beneficiū, sunt capaces infamiæ, si sufficiens causa intercedat, tunc autē ponitur rota causa huius infamiæ: ergo redundaret in huiusmodi filios. Consequens autē est falsū, alias hi essent priuādi beneficiis, & vsu ordinis, & officij, & iure eligēdi, v. g. si illud habeāt qd est contra superius dicta, & cōtra cōmunem sententiam in d. s. *Hæretici*, & contra eodē auctores, præsertim Simancā supra. Sequela vero patet, quia omnes illi actus sūt prohibiti infamibus, iuxta supra dicta iura, & alia quæ refert Glossa in c. *Vi circa*, Verbo, *Eligendum*, de Electione in 6. Quocirca, vel prædicti auctores videntur infamiam cum irregularitate confudisse, vel certe locutos esse de infamia, non simpliciter, sed in ordine ad honores, seu officia vel beneficia in iure expressa.

Exemplum
alius cuius-
dem conclu-
sionis.

Aliud exemplum huius infamiæ est, quando oritur ex vili conditione personæ, quæ interdum consideratur vel nascitur ex vsu alicuius infamiæ artis, vel ignominiosi muneris, vt histrionum, gladiatorum, carnificum, macelliariorum, & similiū, de quibus late Maior. lib. 3. cap. 1. nu. 5. & sequent. Semper tamen obseruandum est, vt aliquo iure vel civili vel Ecclesiastico constet, talem conditionem, seu tale munus inducere infamiam, nisi fortasse tale sit munus, vt vel intrinsece includat culpam grauem, vel

saltem cum illa publice fiat, nam tunc ratione culpæ inducet saltem infamiam facti, iuxta superius dicta. Tamen ratione solius abiectiois, seu infimæ conditionis talis muneris, nunquam inducit irregularitatem sine iure. Ideoque propter vsum artis mechanicæ regulariter non incurritur aliqua irregularitas, quia exercentes has artes, si nihil turpe efficiant, nullo iure sunt infames, etiam si alioquin in Republica sint homines infimæ notæ. Similiter filij harum vilium personarum infames non fiunt, neque irregulares, etiam si parentes eorum infames fuerint, quia nullo iure infames fiunt: & clauso iure ignobilis parentis non obstat filio in ordine ad Ecclesiastica munera, vt significauit Glossa in cap. *Quoniam*, Gloss. *Felici*, verbo, *Inuidiam*, 24. quæstion. 1. & ex ea Felicius in c. *Cum deputati*, de Iudiciis in fine. Aliquando vero contrahitur hæc infamia, per matrimonium cum femina vilis conditionis, vt cum meretrice, vel simili, vt notabimus agentes de Bigamia. Denique ad hanc irregularitatem ex infamia, reducitur illa, quæ ex publica poenitentia nascitur: de qua in superioribus dictum est.

DISPUTATIO XLIX.

De Irregularitate, quæ ex bigamia nascitur.

Post irregularitates, quæ ex delicto, eiusve infamia originem ducunt, dicendum superest de his, quæ nascuntur ex aliis defectibus, soletque duplex defectus considerari, sacramenti, & personæ: in priori ordine ponitur bigamia, & de qua hic dicendum est, postea de reliquis.

SECTIO I.

Virum, Ex propria bigamia irregularitas contrahatur.

Riplex distingui solet bigamia, vera, interpretatiua & similitudinaria. Dicitur enim Bigamia iuxta Græcam deductionem, ex duplicato seu multiplicato matrimonio. Cum ergo duplex matrimonium re ipsa sit, vera bigamia dicitur: alia vero censetur esse interpretatione iuris, vel per quandam analogiam, vt videbimus. Nam, quia hæc species, non æqualiter, sed quodam ordine, vel analogia rationem bigamiæ participant, vt clarius procedamus, de singulis sigillatim dicemus. Propterea priusime ergo bigamus dicitur, qui secundas nuptias contrahit post mortem prioris coniugis, & utrasque consumauit, vt Canonistæ docent in Rubrica de Bigamis, & D. Thom. in 4. dist. 27. & ibidem Soto, & quæst. 3. art. 1. Richardus art. 4. quæst. 1. Nauarrus cap. 27. numer. 195. & patet ex ipsa voce *Bigamus*, quæ idem significat quod bis coniugatus: vnde communiter hæc tantum vocari solet vera bigamia, vt infra dicemus. Hæc autem iterata susceptio matrimonij vocatur defectus sacramenti, non quia talis sacramenti secunda susceptio peccaminosa sit: nam certum de fide est, tale matrimonium per se honestum ac licitum esse (vt nunc ex propria materia suppono cum Diuo Thoma, & aliis Theologis in 4. dist. 42. & videri possunt cap. *Aperiant*, cum sequent. 31. quæstion. 1. & Conc. Carthaginen. quart. capite 1.) Sed quia tale matrimonium non est ita accommodatum ad perfectam illius sacramenti significationem. Est enim proprium huius sacramenti significare coniunctionem Christi cum Ecclesiâ, ex

ex Paul. ad Ephes. 5. matrimonium autem spirituale inter Christum, & Ecclesiam est vnicum, & vnus viri cum vna sponsa: & ideo tale vinculum minus apte per secundas nuptias significatur, & hic appellatur in presenti materia defectus sacramenti.

Dices, Ex hoc defectu videtur colligi defectus in honestate, & commissio alicuius delicti: quia turpe est sacramentum recipere modo aliquo repugnante perfectæ significationi eius, nam videtur hoc esse contra veritatem significationis sacramentalis. Respondetur defectum hunc non esse contra substantialem, vt sic dicam, significationem sacramenti, sed contra, vel potius præter eius perfectionem. Nam, quamuis matrimonium sæpius contrahatur, numquam significatur coniunctio Christi cum pluribus Ecclesiis, seu personis: quia illa duo matrimonia inter se non coniunguntur ad illam significationem reddendam, sed vnumquodque per se significat coniunctionem vnus cum vna, & vnicuique eorum per se considerato accidentaria est alterius significatio, & propter hoc ibi nulla intercedit falsitas, neque irreuerentia sacramenti, quæ ad culpam sufficiat. Nihilominus tamen ex parte subiecti est quidem defectus in significatione, quia talis vir vere, & in re ipsa non est vnus vnus, vt dicitur in cap. *Debitum*, de Bigamis, ideoque in tali matrimonio censetur esse minor reuerentia, & quasi quædam indecentia: ad quam significandam confuevit Ecclesia negare his secundis nuptiis solemnitatem illam publicæ benedictionis, vt tradunt Theologi loco citato, & Summis verbis. *Nuptiæ*, & aperte colligitur ex ca. 1. & ca. 17, de Secundis nuptiis.

Sed obicit præterea potest capi. *De his*, 31. quæstio. 1. ne prima. Nam penitentiam imponendam esse dicit, propter secundas nuptias, ac si illæ essent illicitæ: At Glossa ibi intelligendum putat caput illud de Secundis nuptiis contractis viuente primo coniuge. Idem habet Glossa in cap. *Si quis*, 32. quæstio. 1. ubi in eodem sensu dici videtur, *Si quis fuerit multis nuptiis copulatus, penitentiam agat*. Et eandem expositionem sequitur Turrecremata cum aliis: In quo sensu textus ille ad rem præsentem non facit. Estque probabilis expositio: nam hoc videtur significare illa verba, *Qui frequenter uxores ducunt*, ubi in originali, scilicet Concilio Neocæsariensi cap. tertialia translatio habet, *De his, qui in plurima matrimonia incidunt, tempus quidem constitutum est, sed conuersio, & penitentia eorum tempus contrahit*. Vbi aperte videtur esse sermo de pluribus matrimoniis peccaminose contractis. Obstat tamen huic expositioni, quia ubi in secunda parte illius textus prohibetur Presbyter adesse coniugio secundarum nuptiarum, textus Græcus eiusdem Concilij expresse facit mentionem bigamiæ. Responderi potest, caput illud compositum esse ex duobus capitibus Neocæsariensis, tertio scilicet, & septimo, & ideo in illis duobus partibus esse posse sermonem de secundis nuptiis in diuerso sensu. Sed contra hoc est, quia in illo cap. septimo (quod in Decreto est secunda pars illius textus) iuxta verba Græca, aperte dicitur, bigamum petere penitentiam, quod idem est ac esse penitentia dignum, ideoque Presbyterum non debere suum consensum talibus nuptiis præbere per præsentiam suam. Vnde dici potest, etiam si sermo sit de secundis nuptiis legitime contractis post mortem prioris coniugis, propter illas tamen penitentiam fuisse solitam imponi, non propter culpam, quæ necessario inest, sed propter aliqualem incontinentiam, quæ præsumitur, & propter aliorum exemplum. Eo vel maxime, quod Concilium illud prouinciale est, & non constat morem illum imponendi penitentiam propter secundas nuptias legitimas ab Ecclesia Romana fuisse vnquam acceptatum. Vel certe, retinendo priorem expositionem, dicendum est, etiam illum, qui secundas nuptias

Fr. Suárez tom. 5.

contrahit viuente prima coniuge, appellatum esse bigamum, de quo statim plura dicemus.

Sic ergo explicata ratione huius bigamiæ, dicendum est, per illam contrahi irregularitatem. Ita habetur in cap. 1. & 2. de Bigamis, cap. 1. 26. distinctione 34. & colligitur ex canon. 16. *Apostolorum*, & sequentibus. Et hæc est præcipua ratio huius assertionis, scilicet, quia ita iure statutum est. Congruentia vero est duplex. Prima propter defectum sacramenti dicto modo explicatum, vt tradit Pontifex in dicto capitulo, *Debitum*, de Bigamis. Secunda quia talis iteratio illius sacramenti est signum incontinentiæ, ideoque quandam indecentiam inducit ad clericatum, cum clericus & exemplo, & verbo debeat ad castitatem alios inducere. Vnde Ambrosius libro primo de officiis, capitulo vltimo, *Quomodo* (inquit) potest hortator esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit. Et habetur in cap. vltimo, 26. distinctione. Et simili modo dixit Innocentius Primus in Epistola 3. ad Exuperium, cap. decimo, incontinentes non esse admittendos ad sacrum ministerium, quod sola continentia oportet impleri: ubi ipse quidem loquitur de vitiosa incontinentia, cum proportionē tamen, & secundum congruentiam accommodatur ad hanc incontinentiam, quæ licet vitiosa non sit, dici potest excedens, seu abundans. Et ob vtramque causam necessarium est vtrumque matrimonium esse consummatum, vt declaratur in d. c. *Debitum*, tum quia antea non est perfecta significatio, nam per copulam sunt vir & vxor vna caro, iuxta illud verbum Adæ. *Et erunt duo in carne vna*: per quam vnitatem significatur perfecta coniunctio Christi cum Ecclesia in carnis Assumptione: ad dente Paulo, *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*. Tum etiam quia si copula non intercessit, nec diuidit quis suam carnem in plures: neque exercet, vel ostendit cum effectu incontinentiam.

Sed superest dubium, vtrum ad hanc bigamiam sufficiat duplex matrimonium exterius contractum, & consummatum, quando contingit alterum eorum inualidum esse, vt contingit semper, quoties vtrumque matrimonium sit viuente vtroque coniuge: & sæpe accidere potest in aliis. Verumtamen hoc dubium in presenti quæstione nullam fere difficultatem habet. Quæri enim potest, an in illo casu contrahatur bigamia vera, necne, vel absolute an nulla contrahatur. Hoc posterius pertinet ad sequentem sectionem. De primo autem certum est, illam non esse bigamiam veram, nam ad hanc omnes requirunt duplex matrimonium verum, & validum. Et colligitur ex cap. *Nuper*, de Bigamis, ibi, *licet in veritate bigami non existant*, quidam (scilicet) plures uxores simul habentes: quod à fortiori dici posset de habentibus plures successiue, alteram tamen non vere. Ratio vero est, quia tunc re vera non iteratur sacramentum: ergo nec est defectus in significatione, ergo nec vera bigamia. Confirmatur, quia ille re vera nunquam habuit duas uxores, nec simul, nec successiue: ergo. Vnde si vterius queratur, an in eo casu contrahatur irregularitas: dicendum est, non contrahi irregularitatem veræ bigamiæ: posse vero contrahi aliam bigamiæ interpretatione, de qua statim dicemus. Quæ differentia ad effectum irregularitatis non multum refert: ad dispensationem vero obtinendam, vel ad interpretandam potestatem concessam ad dispensandum in irregularitate bigamiæ, potest aliquid referre, ponderata verborum re-

scripti proprietate.

??

Conclusio.

Ambros.

Innoc. 1.

Solum ob duplex matr. consummatum contrahitur hæc irregularitas.

An ob duplex matr. consummatum quorundam aliorum inualidum contrahitur.

SECTIO II.

An ex duplici matrimonio, quando non est utrumque validum, aliqua bigamia & irregularitas contrahatur.

I Bigamia interpretatur

Inducit irregularitatem.

2. Sententia.

D Thom. Richard. Soto.

Glossa. Abb. Conari.

C. Nuper, de Bigam.

3. Sententia.

Primo certum est, præter veram bigamiam, dari aliam, quæ interpretatur duplici matrimonio, quæ non fundatur in duplici matrimonio vero, sed in aliqua participatione, vel imitatione illius, quæ à iure consideratur. Hoc constat ex communi sententia Doctorum, & patet iuribus statim tractandis. Secundo est certum, per hanc bigamiam induci irregularitatem; id enim eiusdem iuribus, & communi consensu constat. Imo re ipsa nihil aliud est per hos actus induci bigamiam interpretatam, quam à iure reputari & considerari, ut defectus sufficiens ad inducendam irregularitatem. Unde (ne quaestiones multiplicare necesse sit) idem est quærendum, an in his casibus bigamia interpretatur, vel quædam specialis irregularitas contrahatur.

Solutio ergo explicandum supersedit, in quibus casibus hæc bigamia iure inducitur: & præcipua quaestio est hic proposita, in qua variae sunt sententiae. Prima affirmat, quoties duo sunt matrimonia, unum de iure, id est, validum, aliud de facto, id est, solum externum & invalidum hanc irregularitatem contrahi. Est communis Theologorum in 4. dist. 27. D. Thomas quasi 3. art. 4. quæst. secunda. Richardus articulo 4. quæstionum tertia. Soto quæstione tertia, articulo primo, conclusionem secundam, & Canonistarum cum Glossa in cap. secundo, de Bigamis, verbo, *In Bigamis*, & Panormitanus cap. Nuper, eodem, & aliis quos refert Covarruvias dicta Clementina prima, part. 2. secundo, numero secundo. Probatur primo ex dicto cap. Nuper, ubi ad contrahendam bigamiam dicitur, sufficere affectum intentionis cum opere subsequente: in dicto autem casu fuit animus contrahendi secundas nuptias cum exteriori opere subsequente, scilicet, quoad carnalem copulam. Idem probatur eodem modo ex capitulo ultimo de Bigamis, ubi Glossa id notat. Confirmatur, quia alias, qui contraheret secundas nuptias vivente prima uxore, non fieret irregularis; quod videtur absurdum. Sequela probatur, quia secundum matrimonium non est verum, & de iure, sed tantum de facto: ergo, si hoc non sufficit, non contrahetur bigamia. Minor autem patet, quia maior incontinentia ostenditur in illo duplici matrimonio, maiorque defectus sacramenti committi videtur, quam in his, quæ successivæ sunt.

Secunda sententia distinctione utitur. Duobus enim modis potest matrimonium esse nullum, scilicet ex defectu consensus, vel ex defectu alterius impedimenti aggravantis matrimonium, ut est affinitas vel contanguitas in gradu prohibito, & cetera. Si ergo primum matrimonium fuit nullum ex defectu consensus, non censetur iuxta hanc sententiam sufficere ad bigamiam contrahendam per subsequens matrimonium: secus vero esse quoties interveniente consensu ex parte hominis, aliunde matrimonium non est verum. Ratio huius posterioris partis est eadem quæ superioris opinionis. Ratio autem prioris partis sumitur à contrario sensu ex eisdem textibus: nam ad hanc irregularitatem requiritur saltem affectus intentionis cum opere subsequente: sed in eo casu non fuit affectus intentionis, quia, ut supponimus, ille non consensit, neque habuit animum contrahendi tale matrimonium: ergo. Et confirmatur, quia licet rebaptizans maneat irregularis, si tamen id faciat sine intentione conferendi secundum baptismum, non incurrit irregu-

Alteritatem. Et similiter, licet hæreticus incurrat excommunicationem, si tamen quis exterius neget idem, non autem mente, non incurrit hæretici penas: ergo similiter in presenti: Denique, ob similem causam Pontifex in capitulo primo de Sponsalibus, in sexto, statuens per sponsalia contrahi impedimentum publicæ honestatis, excipit, *Nisi fuerint sponsalia nulla ex defectu consensus*: ergo pari modo dicendum est in presenti, quamquam enim illud primum renovatum iam sit per Concilium Tridentinum sessione vigesima quarta, capitulo tertio, de Reformatione matrimonij, in presenti quoad bigamiam nulla correctio, seu renovatio antiqui iuris facta est. Et hanc sententiam tenent aliqui moderni Doctores, Paulus Grisaldus in decisionibus fidei verbo, *Bigamia*. Vivaldus tractatu de irregularitate. nu. 8. Henriquez lib. 12. de impedimento matrimonij cap. 6. nu. 9. Hi enim requirunt intentionem perficiendi matrimonium.

Tertia sententia simpliciter negat in eo casu contrahi bigamiam, aut irregularitatem, quacumque causa, vel impedimento vnum matrimonium fuerit nullum. Pro hac sententia citatur Paulus Burgasius, de Irregularitate. p. 5. tit. de Bigamis, numero nono, quem videre non potui. Citatur etiam Nauarrus in Summa, cap. 27. numero 195, & libro primo Confessorum, titulo de Bigamis, consilium primo: tamen illis locis oppositum plane docet in presenti quaestione, cum Antonio de Butrio, & aliis: tamen in alio casu non multum dissimili negat ibi Nauarrus contrahi irregularitatem, nimirum, quando quis contrahit matrimonium cum vidua, quod in re fuit nullum: tunc enim negat contrahi irregularitatem. Et fundamenta quibus id probat, videntur hanc tertiam sententiam confirmare. Præcipuum autem esse debet, quia bigamia interpretatur non potest admitti, nisi in casibus à iure expressis: sicut nec irregularitas. Est enim eadem ratio, quia in presenti idem sunt, ut dixi: vel quia hæc bigamia solum est ex iuris institutione, ideoque, si iura tantum dicant, eum esse bigamum, qui post primam uxorem mortuam, secundam duxerit, non possumus nos interpretari, etiam illum, vel qui re vera non habuit primam uxorem, sed tantum quandam similitudinem eius, fieri bigamum ex vi talium iurum: quia vxor simpliciter non est illa, quæ apparet, vel putatur, sed quæ vere existit matrimonio copulata. Maxime, quia in odiosa materia verba sunt restringenda ad omnimodam proprietatem, potius quam extendenda ad similitudinariam, qualis esset illa interpretatur: ergo ubi ipsam non introducit bigamiam interpretatam, nulla esse potest. In presenti autem nullo iure cautum est, quod in eo casu interpretatur bigamia inducatur. Nam si quæ afferuntur, in diverso casu, vel speciali loquuntur. Solutio enim afferri caput ultimum de Bigamis, quod loquitur de bigamia similitudinaria, quæ solum potest sumi argumentum à simili, quod est invalidum. Item citatur caput Nuper, eodem titulo, quod quidem loquitur de hoc duplici matrimonio non tamen generaliter, sed specialiter in Sacerdotibus, propter specialem indecentiam in penam tanti delicti. Et hoc est, quod in eodem textu significatur illis verbis, *Non propter sacramenti defectum, sed propter affectum intentionis cum opere subsequente*. Unde confirmatur, nam pena, quæ in aliquo speciali casu imponitur propter delictum exterius attentatum, etiam affectu non sequuto, non est extendenda ultra casum à iure expressum, quia est materia odiosa, & rigorosa, & ideo potius restringenda, sed huiusmodi pena est hæc irregularitas: ergo non est extendenda ultra casum sacrilegij commissi à Presbytero post secundas nuptias: in quo specialiter textus ille loquitur.

Et confirmatur præterea hæc sententia, quia alias sequitur, laicum his contrahentem matrimonium fieri irregularem, etiam si vtrumque fuerit nullum. Consequens autem est absurdum: ergo. Sequela probatur, quia eadem est ratio siue vtrumque matrimonium fuerit nullum, siue alterum tantum, quia in neutro casu est in re ipsa defectus in significatione sacramenti, in veroque autem est affectus cum intentione, & opere subsequuto: supponimus enim in vtroque casu copulam interuenire in vtriusque nuptiis. Minor autem probatur ex dicto capite, *Nuper*, ubi idem consequens tanquam inconueniens inferitur. Ratione item probatur: nam vel illa irregularitas contraheretur propter significationem, seu reuerentiam sacramenti, vel in penam talis delicti. Primum dici non potest, quia ubi nullum fuit sacramentum, nullus etiam est defectus in significatione eius. Item, quia alias, qui bona fide contraheret semel, & postea cognito substantiali defectu matrimonii, qui per ignorantiam inculpabilem intercessit, contraheret cum alia, fieret irregularis: quod videtur incredibile, cum ibi nullum verum fundamentum irregularitatis intercedat. Nec etiam videtur dici posse secundum, quia, si duo illa matrimonia successiue fiant, vel intendatur mortua priori coniuge, per se loquendo non includunt culpam: si vero simul fiant viuentis vtriusque coniuge, aut consideratur ibi irreuerentia, quæ fit sacramento per talem iterationem eius, & propter hoc non est imposita talis irregularitas: cuius signum est, quia, si copula non sequatur, post secundum matrimonium contractum non sequitur irregularitas: vel consideratur delictum quod per talem copulam committitur, quod sine dubio dignum est poena, non tamen irregularitate, quia solum est quidā vagus, vel adulterinus concubitus, qui non solet irregularitatem puniri, alias qui haberet plures concubinas, vel qui haberet concubinam cum legitima vxore, fieret irregularis. Quod tamen non ita est, ut recte notauit Soto dicto artic. 1. ad 1. & Couarruias in dicta Clement. 1. p. 2. n. 5. quia nullo iure talis irregularitas lata est. Quamquam enim in Canon. 16. Apostolorum, & habetur in ca. 1. dist. 33. dicatur, eum, qui post baptismum concubinam habet, non posse fieri clericum; illud vel vsu reuocatum est, ut ait Couarruias, vel certe intelligendum est non ratione delicti, sed ratione infamiae, de qua iam dictum est.

Prima concl. Nihilominus dicendum est primo, eum, qui viuentis prima vxore, scilicet inter contrahit secundas nuptias, fieri irregularem. Ita Diuus Thomas, Richardus, & Soto, & omnes intelligunt autem si cum vtraque cōiūmauerit, iuxta regulam positam, quæ semper subintelligenda est, ne illam repetere sit necesse. In hoc sensu videtur loqui 16. Canon Apostolorum, qui sic habet, *Qui post sanctum baptismum duobus coniugis fuerit implicatus non possit esse de numero Sacerdotum*. Nam licet illa verba intelligi possint de duobus coniugis veris, & successiue factis, tamen, cum absolute sint de duobus coniugis, ita sunt indistincte intelligenda, præsertim cum iuxta communem usum simpliciter dicatur duo matrimonia contrahere, qui simul illa contrahit. Et præterea in Canone 18. dicitur, *Qui duas sorores duxit, non potest esse clericus*. In quo casu alterum matrimonium est nullum, siue fiat viuentis coniuge, siue non: ergo à fortiori idem erit quoties duo matrimonia simul contrahuntur, etiam si secundum inualidum sit. Facit etiam capit. *De his*, 31. quæst. 1. quod communiter intelligitur de contrahente simul plures nuptias, & tamen ille vocatur bigamus in ipso Concilio Neocaesariensi, ut supra notauimus. Sed hæc, ut verum fateatur, solui possent. Probatur vero vterius ex dicto cap. *Nuper*, in quo in primis verum non est, Pontificem loqui de solo Presbytero: nam quod ibi ad-

A ducit de Presbytero contrahente nuptias non legales, solum est argumentando, & gratia exempli, non quia de solo Presbytero quæstio proposita esset. Vnde in responsione generaliter dicitur, *Cum huiusmodi clericis, qui, quantum in ipsis est secundas nuptias contraxerunt, & ceter.* Vbi licet Abbas, & alij expofitores intelligant, sermonem esse de clerico in sacris constituto: nam propterea dicitur matrimonium ab illo intentatum, fuisse nullum: tamen Hostiensis numero quarto, dicit, etiam ibi comprehendere clericos in minoribus constitutos, qui secundo contraxerunt cum affine, vel consanguinea, & monachos, quorum matrimonium nullum est ratione voti. Illud ergo non cõfetur specialiter factum in penam talium clericorum, sed simpliciter propter secundas nuptias animo attentatas, cum opere subsequuto, & ita locum habet illa decisio in quocumque contrahente similes nuptias, & ex quocumque capite sint nullæ; atque ita intellexerunt textum hunc omnes expofitores, & consentiunt Theologi. Neque habemus sufficiens fundamentum ad restringendā illam decisionem ad solos clericos, quia nullum est verbum, quo significetur, hoc fieri in specialem penam clericorum, alioqui quoties Canones de irregularitatibus loquuntur in personis clericorum, non haberent locum in laicis habentibus similes defectus.

Ex hac resolutione infero primo, irregularitatem hanc non contrahi propter culpam, sed propter indecentiam. Ita sentit Ioannes Andreas, quom Abbas sequitur: nec in illo textu est aliquod verbum, quo significetur, illam irregularitatem positam esse in penam delicti, quamuis Glossa, & Hostiensis ita loquantur; sed fortasse lato modo penam accipiunt pro quocumque impedimento. Nam verba illa, *propter affectum intentionis cum opere subsequuto*, non necessario includunt culpam, ut per se constat. Dices, Quædam est hæc indecentia, seclusa culpa, cum in eodem textu dicatur, hanc irregularitatem non esse propter sacramenti defectum. Respondeo, non esse propter defectum verum, sed apparentem, & attentatum: in quo interuenit eadem species incontinentiæ. Affert exemplum Panormitanus in capite vnico de Desponsat. impuber. in 6. ubi in §. 1. dicitur. Per matrimonium inter impuberes, quod nullum fuit propter defectum ætatis, publice honestatis impedimentum contrahi; quod non contrahitur propter culpam, sed propter quandam indecentiam: ita in præfenti, quia in publica Ecclesiæ estimatione iste his contrahit exterius matrimonium, effectum bigamiæ participat, licet verus bigamus non sit.

Secundo sequitur, hanc irregularitatem contrahi, etiam si per ignorantiam vtrumque matrimonium bona fide contractum sit. Ita docent iidem auctores contra Archidiaconum in eodem capite. *Nuper*, & in capite vnico de Bigamis, in 6. & in capite. *Cognoscamus*, 34. distin. qui dixit, interueniente ignorantia non contrahi hanc irregularitatem: videtur enim existimasse, propter culpam esse impositam, sed non ita est, ut dixi; sed propter publicam significationem incontinentiæ, & quandam effigiem (ut sic dicam) vel similitudinem defectus sacramenti. Hoc autem supposito, manifestum est, ignorantiam, aut bonam fidem nihil referre ad prædictam excusationem: quia in vniuersum irregularitas, quæ sine peccato contrahi potest, non impeditur propter bonam fidem. Obiici vero potest cap. *Presbyterum*, distin. 28. ubi propter similes nuptias ex ignorantia factas non irregularitas, sed quædam suspensio imponitur, & significatur esse propter delictum, eo quod ignorantia fuerit iuris, & culpabilis. Respondeo primum, textum illum esse ex canonibus Trullanis, qui non habent firmam auctoritatem; maxime quo ad hæc moralia, in quibus multa continent iuxta usum O-

Exponitur.

orientalis Ecclesiæ, quæ in Latina non sunt in usu. Secundo dicitur, forte impedimentum illud ibi positum, esse irregularitatem: nam quod talis presbyter permittatur habere beneficium, non est contra intrinsecam rationem irregularitatis, de qua nunc agimus, & potuit in hoc indulgeri propter ignorantiam, & ne presbyter cogatur mendicare. Tertio addo cum Turrecremata ibi, nuptias non legales non vocari secundas nuptias, sed quasque à Presbytero contractas, omnes enim nullæ sunt, ut ibi dicitur: & propter illas, etiam si essent primæ, imponebatur illa poena.

Ex duplici
matrimon.
quorum u-
num ex quo-
cunque cap-
sit nullum,
incurritur.

Tertio infero, idem esse dicendum, etiam si alterum ex duobus matrimoniis inualidum sit, ex alio capite, præter iterationem vivente coniuge. Ita sentiunt Doctores citati, & probant iura adducta, quæ indifferenter loquuntur. Et ratio est eadem: nam in utroque casu est eadem indecentia, & defectus. Unde etiam sit, idem impedimentum habere locum, siue utrumque matrimonium fiat vivente priore coniuge, siue defuncto: quia, licet in priori casu maior sit indecentia, propter irreverentiam, & gravem culpam: tamen etiam in posteriori invenitur sufficiens ratio impedimenti, qualis esse potest sine culpa, ut explicatum est. Dices, hoc recte procedere quando matrimonium validum antecessit, & postea secundum contractum est: at si è contrario contingat, ut prius matrimonium fuerit nullum, illo dissoluto, nulla est indecentia in secundo matrimonio, neque culpa, per se loquendo. Respondetur, culpam quidem non esse, indecentiam vero esse eandem; quia per accidens est quod validum, vel inualidum antecesserit: quod patet ex alio casu. Nam secundæ nuptiæ contractæ post primum matrimonium validum, & mortua priori vxore, licet aliunde inualidæ sint, sufficiunt ad irregularitatem inducendam: ergo, & è conuerso, etiam si inualidæ antecesserint, & valide sequantur, idem contrahetur impedimentum, cum ille diversus ordo neque ad indecentiam, neque ad significationem, neque ad culpam quidquam referat. Denique ius nihil distinguit inter plura matrimonia simul, vel successiue, hoc, vel illo ordine facta: ergo nec nos distinguere possumus, cum nulla ratio sufficiens cogat.

10
Quartum
corollarium.

Quarto infero idem impedimentum contrahi, etiam si matrimonium fuerit nullum ex defectu consensus. Quod in primis probo argumento proxime facto, quia ius in hoc etiam ius non distinguit, neque exceptionem habet: nullum etiam gravem autorem inuenio, qui illam adhibuerit: non est ergo nobis liberum illam facere, cum nulla ratio sufficiens cogat. Nam quod ius ait, hanc irregularitatem incurri propter affectum intentionis cum opere subsequuto, non intelligitur de intentione efficiendi verum coniugium, sed de intentione exterius contrahendi, quæ intentio nunquam deesse potest: supponimus enim exteriores nuptias voluntarie, & libere exterius contrahi. Hunc autem esse illius iuris sensum, probatur, quia alias sequeretur contrahere hanc irregularitatem Sacerdotem ex ignorantia contrahentem tales secundas nuptias, non vero, qui scienter, & ex malicia exteriorem illum contractum facit, & consummat, supposito, quod nuper diximus cum communi sententia, eum, qui duxit secundam vxorem, vivente prima, fieri irregularem: nam impossibile est, ut qui secundam ducit, habeat verum consensum, & intentionem efficiendi verum matrimonium, nisi interveniente ignorantia iuris, aut facti, tunc ergo alienum ab omni ratione, & ab omnium opinione est, ut irregularis fiat, qui bona fide, vel per ignorantiam ducit secundam vxorem, non vero qui scienter, & per malitiam. Denique ad illam indecentiam, quam hæc lex considerat, sufficit affectus ad illum exteriorem contractum, cum opere subsequuto: sine causa ergo alius

A consensus postulator. Neque in his rebus argumenta à simili efficacia sunt, quia stādum est dispositioni iuris, præterquam quod nunquam deest aliqua dissimilitudinis ratio. Vt in exemplo illo, quod in contrarium asserbatur de baptizante, & iura diversimode loquuntur, & ratio est diversa, quia illa irregularitas introducta fuit in detestationem erroris allerentis, Baptismum post iterari, qui error non fouetur, nisi ab his, qui intentione rebaptizandi id faciunt. Aliud vero exemplum à simili ex capite venico de Sponsalibus, in sexto, etiam non probat, quia illud impedimentum ex sponsalibus contractum minimum est; & ideo noluerunt iura antiqua, ut oriretur, quando ex defectu voluntatis sunt nulla: & signum huius est, quod nouo iure id extensum est ad omnes casus nullitatis, ut diximus.

Vltimo infero, hanc irregularitatem contrahi, etiam si contingat utrumque matrimonium esse nullum, dummodo in utroque sit idem affectus cum opere subsequuto. Hoc non inuenio tam expressum in antiquis autoribus, illud tamen sentire videtur Richardus, in 4. dist. vig. articulo 4. quæstion. 2. ad pr. putatque inueniri in iure hunc casum; nihil autem citat nisi cap. Nuper. Expresse tenet idem N. n. lib. 1. Consil. tit. de Bigam. consil. 1. & in Summa. ca. 27. nu. 195. Idem indicant Hostiensis, & Panormit, quatenus respondentes ad capit. Sanz, 2. de Clerico coniug. ubi sacerdos nuptias contrahens non dicitur esse irregularis: respondent intelligendum esse, de sacerdote contrahente primas nuptias: in hoc enim significant, si sacerdos, etiam post sacerdotium his nuptias contrahat, fieri irregularem; ad idemque induci potest dictum capit. Nuper, in hunc modum, quia absolute dicit esse irregulares clericos, qui, quantum in ipsis est, secundas mulieres sibi matrimonio maliter conuenerunt. Sed hoc verissime dicitur de clerico, qui post susceptum ordinem sacrum duo matrimonia contraxit: nec Pontifex ibi limitat suum responsum ad clericos, qui ante susceptum ordinem sacrum vxorati fuerunt, & vidui effecti ordinati sunt; sed simpliciter de clericis loquitur. Nec vero obstat quod argumentando Pontifex, tanquam inconueniens inferat, sequi eum, qui nullam vxorem habuit, fore ut bigamum reputandum: nam potius ex hoc argumentandi modo colligimus, vel Pontificem non loqui tantum de clericis, qui ante sacerdotium semel contraxerunt validas nuptias, & iterum post sacerdotium inualidas, sed absolute de quocunque sacerdote bis contrahente, siue valide, siue inualide: vel certe ex vno casu colligere alium. Unde cum postea nihil respondeat ad objectionem, sed absolute, & sine distinctione definiat, plane significat, nullum inconueniens illud esse, quandoquidem ibi non de vera bigamia agitur, sed de effectu simili quoad irregularitatem, propter externam speciem indecentiam, & defectu significationis, & ostensionis continentie. Atque hæc etiam est ratio assertionis: nam quæ ratione non postulatur ad hanc irregularitatem, ut utrumque matrimonium validum sit, eadem non est necessarium, ut aliquod sit validum: probatur consequentia, quia hæc irregularitas non est vera bigamia; nam vera, ac propria bigamia requirit duplex matrimonium, ubi ergo vnum matrimonium est inualidum, est tantum bigamia interpretatiua, & à iure considerata: hæc autem etiam reperiatur, ubi utrumque matrimonium est inualidum, & æque à iure consideratur, cum ius indifferenter loquatur. Neque inde inferri potest, ex multiplici concubinato, aut quacunque alia iterata copula illicita, absque matrimonio saltem exteriori, contrahi similem irregularitatem, quia hoc nec à iure consideratum est, neque habet similitudinem rationis, eo quod ibi vel nullum, vel non duplex matrimonium, saltem externum, intercedit. Atque

ex his illationibus satis factum est fundamentis secundæ, & tertiæ sententiæ, & prima sufficienter est confirmata, & declarata.

SECTIO III.

Virum ex vnico matrimonio interdum contrahatur irregularitas bigamie interpretatur.

Conclusio.
Ob vilem conditionem uxoris etiam virginis in contrahendo irregularitas.

Ertum in primis est, ex vnico matrimonio aliquando contrahi irregularitatem, propter conditionem personæ, cum qua contrahitur. Hæc vero conditio interdum non spectat ad bigamiam, sed ad infamiam, vt si quis contrahat cum ancilla scurrili, seu mima, vel scenica, sit irregularis, etiam si illa virgo sit, propter vilem conditionem personæ, cui similis efficitur, qui cum illa contrahit: & ideo censetur indignus ordinibus, vt Syluester, Nauarrus, & omnes notant, ex Can. 17. Apostolorum, cap. Si quis viduam, 34. dist. vbi Glossa plures rationes huius irregularitatis adducit: certum est autem non pertinere ad bigamiam, sed ad infamiam. Aliquando ergo conditio personæ pertinet ad defectum Sacramenti, in quantum virtute includit duplex matrimonium, vel indicium continentiam, & tunc censetur infringere alie species bigamie interpretatur, quæ ad tres possunt reuocari. Primo ergo insurgit hæc irregularitas ex matrimonio cum vidua: nam certum est ex huiusmodi matrimonio infringere bigamiam, & irregularitatem, vt statim ex iure prohibetur. Oportet tamen, vt & ipsa prius matrimonium consummauerit, & cum ea secundum consummetur, vt Pelagius Papa declarat in ca. vlt. dist. 34. Magister autem in 4. dist. 27. oppositum sentiens, explicat textum illum de sponsa de futuro: & idem indicat Gratianus in cap. Quid autem, 5. Item si sponsa, 27. quæst. 2. Sed prior sensus est certus, tum ex verbis textus, Mulier ante velata, & quæ iterum velam accipit: hæc enim non dicuntur de sponsa de futuro, tum ex declaratione Innocentii III. in cap. Debitum, de Bigamis, vt supra visum est, tum ex paritate rationis, quia si non intercedit copula, non est defectus significationis, illa vero existente inueniunt: quia Christus virginem Ecclesiam sibi copulauit, & sicut ille est vnicus sponsus, ita illa est vnica illius, neque vnquam fuit alterius.

Hinc vero inferunt aliqui, hanc non esse interpretatiam, sed veram bigamiam, & ita loquitur Rota, tit. de Bigamia, decis. 1. in nouis. Sed hoc est alienum à proprietate verbi, quia ibi maritus vere non contrahit secundas nuptias, sed quia sit vna caro cum femina, participat conditionem eius, & defectum significationis: quod facit ex parte mariti interpretatiam, non veram bigamiam, & ideo iura ita loquuntur, vt hæc distinguunt, cap. Precipimus, dist. 34. nec bigamum, nec qui virginem non est sortitus uxorem, c. Lector, eadem dist. Si viduam acceperit uxorem: & infra Similiter si bigamus fuerit, cap. 3. de Bigamis, & cap. Nisi cum pridem, §. Persona, de Renunciat. Nam in hac verborum distinctione significatio non esse hæc æque veras bigamias, licet per interpretationem iuris æquiparentur quoad irregularitatem, quia ita est consentaneum doctrinæ Apostoli: & institutionibus Ecclesiæ, vt ibidem subiungitur.

Quid si matrimonium cum vidua nullum sit.

Debitatio vero est, si contingat aliquem ducere viduam in uxorem, & matrimonium cum illa nullum esse propter impedimentum irritans interueniens, siue cognitum siue ighoratum, an per tale matrimonium hæc irregularitas contrahatur. In

A quo dubio pars affirmans videtur aperte definita in cap. vlt. de Bigamis, vbi Subdiaconus, qui viduam duxit, irregularis declaratur, etiam si matrimonium cum illa nullum fuerit, propter affectum incontinentie cum opere subsecuto, vt ibidem dicitur. Atque ita hoc expresse affirmat Richardus in 4. dist. 27. art. 4. quæst. 3. non afferat autem dictum textum, sed cap. Nuper, quod in diuersa specie loquitur, vt visum est, idem tenet Couarruias in dicta Relect. part. 1. §. 2. n. 2. dicit esse sententiam communi consensu probatam à Doctoribus Theologis in 4. dist. 27. & Canonistis supra dictum textum, idem tradit Rota, tit. de Bigamia, decis. in nouis.

Nihilominus Nauarrus in cap. 27. num. 195. oppositam tenet sententiam, dicitque Romæ in sacra penitentiaria ita fuit conclusum: idem late lib. 1. cõsil. 1. de Bigamis, vbi duplex affert fundamentum: primum est, quia talis bigamia neque est vera, vt per se patet, neque interpretatiua. Quod probat, quia neque ille contrahit cum duabus inualide, neque cum altera valide, & cum altera inualide, neque cum vidua valide: præter has autem, inquit, non sunt plures species bigamie interpretatiue. Sed in hac probatione petitur principium: nam opposita sententia supponit ad hanc speciem bigamie interpretatiue sufficere matrimonium de iure, vel de facto cum vidua: vel certe (quod perinde est) hanc ipsam bigamiam interpretatiuam subdistingue dam esse, quia vna est omnino propria in sua specie, in qua ex parte uxoris duplex verum matrimonium intercedit: alia interpretatiua etiam, sed magis remota, & ficta, in qua matrimonium cum vidua de facto tantum, & non iure intercedit.

Secundum Nauarri fundamentum est, quia irregularitas in tali casu non est in iure expressa, sed alij respondent, satis esse expressam in dicto cap. vltimo. Sed contra hoc ipse contendit, ibi non esse sermonem de quocunque inualide contrahente cum vidua sed de Clerico in sacris constituto: nam ibi de Subdiacono sermo est, in quo dicitur resultare bigamia, non interpretatiua, sed similitudinaria propter votum castitatis, de qua in sectione sequenti. Sed contra hoc est, quia in textu illo nulla habetur ratio prioris matrimonii spiritualis, quantum ad reddendam rationem illius irregularitatis, sed in hoc solo fundatur, quod ille tractandus est tanquam maritus vidua. Vnde obiicitur secundo, quia illa irregularitas, quæ contrahitur ex duplici matrimonio, vno spirituali, & altero carnali subsecuto, est alterius rationis: & contrahitur etiam per matrimonium cum virgine. Quapropter priorem sententiam retinendam censeo. Cætera vero, quæ in hoc puncto dici poterant, sumenda sunt ex dictis in fine præcedentis sectionis: nam hic casus, & ille æquiparantur. An vero extendi hoc debeat ad matrimonium cum vidua, non iure, sed facto, id est, non relicta ex marito vero, cum quo matrimonium iure contraxit: sed solum de facto, dicam in sequenti puncto.

Secunda species huius bigamie interpretatiue confurgit ex matrimonio cum corrupta, iuxta cap. Ob maritum, 33. vbi dicitur, Qui vnam uxorem non matrimonium tronom, concubinam habuit, non potest esse Clericus, neque etiam ille, qui meretricem in matrimonium assumpsit. Ex quo textu videtur colligi, priorem partem intelligendam esse de illo, qui iam prius habuit concubinam, postea duxit uxorem: quia si ageret de concubina alterius sub altero membro illam comprehenderet. Et ita intellexit Glossa ibi, citatque ca. Curandum, & c. Præcipimus, 34. dist. vbi absolute dicitur, qui feminam non virginem in uxorem duxit ordinandum non esse: qui autem accipit in uxorem priorem concubinam suam, non ducit virginem. Et hanc opinionem secuti sunt Hostiensis, Hu-

Glossa.

Abbas.
D. Thom.
Syluest.
Nauar.
Maior.

Hugo, & alij. Nihilominus communiter Doctores afferunt, hanc irregularitatem solum contrahi, quando quis ducit corruptam ab alio. Ita tenet Glossa in cap. *Sine*, i. de Cleric. coniug. & in cap. *Debitum*, de Bigamis. verbo *Cognita*, & verbo *Diuitia*, quibus locis Abbas, & communiter Doctores, & in c. *Tanta*, & c. vnic. statim citandis, D. Thomas in 4. dist. 27. q. 1. art. 1. q. 3. vbi ceteri Theologi, Syluester, & communiter Summistæ verbo *Bigamia*, Nauarri cap. 27. n. 195. Maiolus lib. 1. cap. 43. n. 5. Solent autem ad hoc citari cap. *Fraternitas*, & c. vlc. 33. dist. ibi tamen nihil dicitur, quod ad rem præsentem faciat: quia in priori solum dicitur, cum, qui post primas nuptias, mortua uxore, habuit concubinam, cum qua matrimonium non contraxit, non manere irregularem: quod longe diuersum est. In alio vero capite agitur de illo, qui contraxit cum sponsa, quæ corrupta non fuit à priori marito. Quod etiam est valde dissimile, vt per se constat.

Non inuenio ergo ius, in quo directe fundetur hæc sententia: fundatur autem hac ratione, quia matrimonium contractum cum priori concubina retrahitur, & in iure reputatur quasi factum cum illa antea primam copulam: si ergo ab eodem marito virgo cognita fuit, & nunquam ab alio, matrimonium illud reputatur factum cum virgine, non cum corrupta. Antecedens declaratur ex aliis effectibus: nam filij nati ex priori concubinato inter solutum, & solutam, efficiuntur legitimi per subsequens matrimonium, c. *Tanta*, qui filij sint legitimi. Similiter Clericus coniugatus tunc solum gaudet privilegio clericali quando virginem duxit, iuxta cap. vnic. de Cleric. coniug. in 6. tamen si duxit illam, quam ante matrimonium virginem agnouit, eodem gaudet privilegio, iuxta glossam receptam ibi: ergo idem erit in præsentem. Et confirmatur: quia ille, qui duxit à se tantum cognitam, nec vere, neque interpretatiue diuinit carnem suam in plures, cum illa non fuerit à pluribus cognita: ergo non est cur veram, aut interpretatiuam bigamiam contrahat. Hæc ergo sententia nobis probatur vt communior, & fauorabilior, & rationi consentanea, & iuri non contraria, imo in eo conformis, quod talis irregularitas non inuenitur in iure expressa. Nam illa iura, quæ irregularem faciunt eum, qui ducit non virginem, intelligenda sunt aut vere, aut secundum fictionem seu æstimationem iuris: & hoc modo qui ducit eam, quam solus ipse cognouit, virginem ducere censetur. In illo autem cap. *Maritum*, per concubinam intelligere possumus alterius concubinam, quamuis ab vno solo cognitam, quæ in rigore non comprehendatur sub nomine meretricis: nam meretrix dicitur, quæ multorum libidini parat, vt ex Hieronymo Epist. 128. affertur in cap. *Vidua*, 34. dist. Adde, textum illum non esse magnæ autoritatis: nam licet à Gratiano referatur ex Gregorio, tamen reuera est Gennadij sub nomine Augustini lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 72.

Cap. Maritum, exponitur.

Hieronym.

Cur maior castitas ex parte uxoris, quam ex parte viri requiratur ad hunc effectum.

Hæc igitur species bigamiæ, seu irregularitatis solum insurgit per matrimonium cum corrupta ab alio: & hoc modo est satis expressa in iuribus citatis, & hæc est sufficiens ratio eius. Cur autem ius induxerit hanc irregularitatem, & cur in tali matrimonio sit interpretatiua bigamia, nonnullam dubitationem habet: nam si ipsæ vir prius virginitatem non seruauit, etiam cum alijs peccando non fit bigamus postea ducendo virginem: nec in tali matrimonio censetur esse aliquis significationis defectus: cur ergo censetur esse in matrimonio cum non virgine, aut cur magis postulat virginitas in sponsa, quam in sponso, cum in matrimonio mystico

inter Christum, & Ecclesiam maior puritas, & virginitas sit in sponso, quàm in sponsa? Item si quis post matrimonium cum virgine concubinam habeat, non fit irregularis, cum tamen magis diuidat carnem suam in plures, quam qui corruptam ab alio ducit: ergo.

Circa priorem difficultatis partem variationes differentie affert Glossa in dicto cap. *Debitum*, Rejicit eas vero reprehendit D. Thomas, dicta quæst. 3. qui rationem aliam affert, scilicet, quia corruptio carnis extra matrimonium contingens, & matrimonium præcedens, non facit defectum in Sacramento ex parte illius, in quo est corruptio, sed ex parte alterius: quia matrimonium non cadit supra seipsum sed supra alterum; & ideo ex termino specificatur, qui etiam est respectu illius quasi materia Sacramenti. Ratio est satis metaphysica, & subtilis pro qualitate materie. Fortasse Ecclesia moralem etiam rationem considerauit: quia defectus virginitatis in sponsa maior est indecentia, & vir tenetur, & potest facile illam vitare, & est quedam infamia ducere ab alio cognitam extra matrimonium: quæ omnia cessant, quando corruptio præcessit ex parte viri. Cui etiam, regulariter loquendo, valde difficile est virginitatem seruare ante matrimonium: & ideo noluit Ecclesia ad hoc obligare omnes ordinandos, nec difficile reddere matrimonium cuiuscunque hominis prius incontinentis: quod sequeretur, si per illud quis fieret irregularis. Altera vero obiectio nihil difficultatis habet: nam licet vir post mortem uxoris, quam solam, & virginem prius duxerat, incontinentes sine per vagum concubitu, non reddat Sacramenti significationem imperfectam, aut defectuosam: & ideo in illo casu locum non habet irregularitas hæc, quatenus est ex defectu Sacramenti: propter illud autem crimen non est irregularitas aliqua à iure imposita, nisi redundet in publicam infamiam.

Atque ex his intelligitur tertia irregularitas, seu bigamia huius speciei in eisdem iuribus contenta, quæ contrahi dicitur per matrimonium cum repudiata ab alio. Ita habetur in cap. 1. de Bigamis, ibi: *Vel repudiatam mariti*, quos à bigamis distinguit significans non esse hanc veram bigamiam, sed interpretatiuam. Idem habetur in cap. *Si quis viduam*, 50. dist. vbi dicitur, *Si quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit*, &c. nam constat loqui de dimissa ab alio viuentem. Idem dicitur in dicto cap. *Maritum*, dist. 33. qui viduam, aut repudiatam, &c. Et ex Can. 18. Apostolorum in cap. *Si quis viduam*, 2. dist. 34. *Si quis viduam aut electam acceperit*, &c. Et in cap. *Vidua*, declaratur, electam vocari, quæ à marito viuentem reicitur. In qua irregularitate in primis supponendum est, huiusmodi repudiatam esse cognitam à suo marito: quia antequam matrimonium sit consummatum, non habet locum bigamia, vt sepe dictum est ex dicto cap. *Debitum*, de Bigamis. Vnde duplici titulo potest contrahi hæc irregularitas: vnus est, quia tale matrimonium contractum est cum corrupta ab alio: alius est, quia tale matrimonium comparatur matrimonio cum vidua, quia talis femina bis matrimonium contrahit.

Sed statim oritur difficultas, quia tale matrimonium cum repudiata ab alio nullum est, & ex parte viri est primum matrimonium eius: ergo non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, vt bigamiam interpretatiuam. Quæ obiectio maxime procedit in opinione Nauarri asserentis, per vnicum matrimonium cum corrupta non contrahi bigamiam interpretatiuam, nisi matrimonium validum sit, vt patet in Concil. 1. de Bigamis supra citato, & in c. 27. n. 195. Accedit quod Panormitanus in dicto ca. 1. addit, hanc irregularitatem hodie non procedere, nisi in eo casu, in quo primum matrimonium fuit nullum propter impedimentum consanguinitatis,

ratis vel aliud simile, quod postea innotescit; & ideo A
separatur mulier à viro: tunc enim posterius matri-
monium cum illa validum est. Sed reuera dicti tex-
tus non loquuntur de hoc casu, sed de muliere re-
pudiata propter adulterium, vel aliquid simile: nam
quando matrimonium dissoluitur ex legitima cau-
sa, non potest dici mulier illa repudiata, aut eiecta.
Vnde Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam, dicit, e-
iectam esse, quæ marito viuente proicitur: & ita in-
tellexit Hostiensis dicto cap. 1. de Bigamis, qui tamen
etiam ait, hodie esse repudium reprobatum, iuxta
cap. Gaudemus, de Diuoritiis. significans, olim fuisse
permisum ab Ecclesia: & ideo tunc habuisse locum
hanc bigamiam, iam vero cessasse. Et hoc indicauit
etiam Abbas, cum dixit, hoc non procedere hodie
secundum vnum intellectum.

Hieronym.

12 Nunquam
fuit in Ecce-
sia permis-
sum matri-
monium
cum repudi-
ata, tan-
quam va-
lidum.

Satisfit ob-
iectioni.

Verumtamen matrimonium cum repudiata ab
alio vero marito nunquam fuit in Ecclesia permis-
sum tanquam validum. Quod, vt certum suppono,
ex propria materia, & euidenter colligitur ex dicto
cap. Gaudemus, vbi Pontifex, ostendit, hanc esse Chri-
sti doctrinam, vt vere est. Neque etiam arbitrandū
est, aliquando fuisse toleratum, seu permisum tale
matrimonium, licet fuisset inualidum: nulla enim
historia, vel autoritate hoc ostēdi potest, nec po-
tuit esse vnquam necessarium, imo fuisset intolerabi-
lis error. Igitur prædicta decreta non statuerunt
hanc irregularitatem, quia tale matrimonium in
Ecclesia permittitur eo tempore magis, quam in
præfenti; sed quia non obstante diuina, Ecclesiasti-
ca lege non erant defuturi, qui facto, licet non iure,
repudiatas ab aliis in vxores acciperet. Sicut Cano-
nes etiam faciunt irregularem eum, qui, viuente pri-
ma, secundam vxorem accipit: non quia tales nup-
tiae secundæ permittantur, sed quia de facto ab ini-
quis hominibus contrahuntur. Ad obiectionem ergo
concedo tale matrimonium esse nullum iure, ta-
men quia de facto intendatur cum opere subsecuto
sufficiens reputatum est, supposito primo matrimo-
nio consummato ipsius vxoris, vt contrahens cum
illa, irregularis fiat. Quod si quis fortasse dicat, hæc
iura etiam in hoc sensu interpretata hodie non esse
in vsu, oportet, vt id ostendat: ego enim nullum in-
uenio ius nouum, quo illud antiquum reuocatum
sit, nec de contraria consuetudine mihi constare: ne-
que etiam video rationem vllam, ob quam hoc tē-
pore minus sit dignus irregularitate, seu indignus
irregularitate, seu indignus ordinibus, qui tale ma-
trimonium contrahit, quam quolibet præterito.

13 Hinc vero duæ nascuntur quæstiones: vna est, an
is, qui matrimonium contrahit cū corrupta, si ma-
trimonium inualidum fuerit, irregularis maneat,
etiā si illa non fuerit vidua, sed soluta. Alia eius-
dem rationis est, si contingat vxorem separari à
priori marito propter matrimonij nullitatem, &
postea duci ab alio, etiam inuale, propter impedi-
mentum irritans interueniens, an hic posterior ma-
ritus fiat irregularis. Ad quas quæstiones, iuxta opi-
nionem Nauarri supra tractatam, negandum est, per
tale matrimonium inualidum contrahi irregulari-
tatem: iuxta nostram vero sententiam, & commu-
nem doctrinam, affirmandum videtur in vtroque
casu, quia in vtroque contrahitur matrimonium
cum corrupta, vel vidua, si non iure saltem facto, &
cum opere subsecuto. Et hoc maxime confirmatur
illis iuribus, quæ de matrimonio cum repudiata lo-
quuntur: nam illud matrimonium nullum est, &
nihilominus quia est cum corrupta ab alio marito
inducit irregularitatem. Quod autem fuerit cogni-
ta à marito viuente, vel mortuo, vel à vero marito
de iure, vel tantum de facto, aut etiam omnino ab
alieno, nihil refert secundum iura ad bigamiam
interpretatam. Probabilius ergo videtur in his
omnibus casibus hoc impedimentum interue-
nire.

Vltima species bigamiæ interpretatiuæ contra-
hitur per accessum ad propriam vxorem, quæ ad-
ulterium commisit, etiā si principio matrimonij
virgo accepta fuerit. Ita habetur in cap. Si cuius, & in
cap. Si laici, dist. 34. vbi absolute dicitur, per adul-
terium vxoris fieri maritum irregularem; sed sub-
intelligendum est, si post adulterium illam cogno-
uit, vt ibidem Glossa exponit, argumento textus in
cap. vlt. eiusdem dist. & cap. Debitum, de Bigamis.
Ratio autē huius irregularitatis est, quia vir cogno-
scendo vxorē suam ab alio cognitam, efficitur ma-
ritus corruptus: & ideo perinde iudicatur, ac si cum
corrupta contraxisset. Vnde, sicut supra dicebamus,
matrimonium retrahitur respectu illius vxoris, quæ
ab eodem viro ante matrimonium virgo cognita
fuit: ita & conuerso hic dicimus, matrimonium
præfens tempus reuocari respectu illius, qui adulte-
ræ coniungitur, etiā si prius virgo accepta fuerit.
Hæc autem consideratio cessat, quando vis vxorem
adulteram amplius non cognouit: quia tunc corru-
ptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoni-
ali ipsius viri, vt notauit D. Thomas, dist. 27. q. 3. art.
1. q. 3. ad 4. Meritoque comparari hic potest cum illo,
qui matrimonium ratum contraxit cum corrupta
ab alio, quod cum illa non consummauit: nam ille
non efficitur irregularis, iuxta citata iura: ergo à
fortiori idem est in præfenti.

14 Qui accessit
ad propriam
vxorem ad-
ulteram, fit
irregularis.

D. Thomas.

Sed quid, si vir ignorans inuincibiliter maleficiū
vxoris, ad illam bona fide accedat: contrahetne hoc
impedimentum? Videtur enim non debere contra-
here, quia licet de facto accedat ad adulteram, non
tamen animo, & intentione, quæ in his rebus maio-
ris momenti esse videtur. Quæ interrogatio in mul-
tis præcedentibus casibus fieri potest: vt si quis igno-
rante ducat corruptam, quam putat virginem, &c.
Ad omnes autem respondetur, ignorantiam hanc
non impedire irregularitatem, quia non est poena a-
licuius culpæ, sed impedimentum ex tali defectu,
qui in re ipsa interuenit, contrafactum, vt notauit D.
Thomas dicta quæst. 3. ad 3. & Glossa in dicto cap.
Si cuius, Abbas in cap. Si vir, de Adulteriis, & in cap.
2. de Bigamis, num. 8. Angelus verbo Bigamia, num.
4. & ibi alij Summistæ, & Nauarrus dicto num. 195.
Rota, dicta decis. 1. de Bigamia, vbi aduertit, hanc
ignorantiam conferre ad dispensationem obtinen-
dam.

15 Defectus in
vxore etiam
non cognitus
inducit irra-
gularitatem.

D. Thomas.

Abb:
Angel.
Nauarr.
Rota.

Ex quo vltius colligere licet, hanc irregulari-
tatem non solum contrahi, quando vxor propria
fuit adultera peccando cum alio: sed etiam, si per
vim absque culpa, vel consensu proprio ab alio vio-
letur: quia hæc irregularitas non fertur propter pec-
catum vxoris, vt perse notum est, sed propter defe-
ctum significationis, qui resultat in matrimonio ex
accessu ad corruptam ab alio: hic autem defectus æ-
que resultat, siue ex parte vxoris culpa intercesserit,
siue non. Quod notauit Maiolus lib. 1. de Irregularit.
cap. 32. num. 7. quia in huiusmodi irregularitate non
voluntas, sed factum spectatur. Sicut etiam si con-
tingeret vxorem transire ad secundas nuptias, bo-
na, & probabili fide existimans maritum esse mor-
tuum, easque consummare: postea vero maritum
comparere, eique restitui vxorem: accedendo ad
illam fieret irregularis, etiā si illa actum adulte-
rii formaliter non commiserit, sed tantum materia-
liter: quia sub titulo matrimonij accedit ad foemina
ab alio cognitam: ergo idem erit, etiā si per vim
cognita fuerit: nam in hac materia vis, & ignoran-
tia æquiparantur, cum æque tollant voluntarium.
Verum quidem est, per ignorantiam non materia-
lem actum, sed malitiam eius reddi inuoluntarium:
per vim autem vtrumque. Hoc autem discrimen
ad rationem irregularitatis nihil refert. Videatur in
simili Leo Papa epist. 85. alias 87. ad Episcopos Afri-
cæ.

16 Etiam si
vxor per vim
oppressa sit, si
vir postea il-
lam cogno-
scat, fit irreg-
ularis.

Maiol.

Tandem ex eodem principio infertur, quamuis
ma-

17

maritus lege iustitiae, vel Superioris imperio cogatur reddere debitum uxori, quae adulterium commisit, quare ab alio cognita est, iure, vel iniuria; nihilominus fieri irregularem, ut docuit D. Thomas supra ad 4. ubi ait, de hoc esse opinionem; sed hanc esse probabiliorē, quia hic non quaritur peccatum, sed significatio tantum. Sequitur Angelus verbo Bigamia, n. 2. & ibidem Syluester.

SECTIO IV.

Virum ex unico matrimonio nullo interdum contrahatur irregularitas propter bigamiam similitudinariam.

Etia species bigamiae poni solet illa, quae similitudinaria dicitur; quia in illa non intercedit duplex matrimonium carnale, sed vnum spirituale per votum solenne continentiae, & aliud carnale attentatum tantum, cum inualidū sit post solenne votum. De hac item bigamia certum est, & dāgi interdum ex iuris introductione (quia si ne illo esse non potest, cum ex natura rei non sit) & irregularitatem inducere, quia in hoc maxime eius ratio consistit. Præterea duplex tantum est votum solenne religionis, & ordinis, & ita duplex tantum potest esse hæc bigamia: vna religiosi, qui post professionem matrimonium contrahit; altera Clerici in sacris.

De priori nulla est controuersia, nam est satis expressa in iure, cap. Quotquot, 27. quæst. 1. Quotquot (ait) post virginitatem pollicitam prauaricati sunt, professione contenti pta, inter bigamos haberi debent: & alia versio habet, Quicumque virginitatem profiterentur. Quod autem illa prauaricatio debeat esse per matrimonium, aperte explicatur in cap. Monachus, 27. quæst. 1. Si postea uxoris fueris sociatus, &c. Quod intelligendum est, vsque ad corporum commisionem, tum propter generalem regulam supra positam de bigamia: tum etiam quia non est antea illa prauaricatio consummata, ut contrahatur irregularitas, quæ statim in eodem textu satis explicatur. Et ampliandum hoc est primo, etiam si matrimonium contractum sit cum virgine, alias nihil haberet speciale: nā ex matrimonio cum vidua quilibet contrahit bigamiam. Nec refert (quod Syluester obicit) in textu non fieri mentionem virginis, quia etiam non fit mentio viduæ; sed absolute loquitur, & ita intelligendum vniuersaliter est, ut ratio etiam & materia postulat. Secundo ampliatur nunc ad professionem religionis, etiam per quamcumque vota substantialia religionis, & constitutia personam inhabilem ad matrimonium: quia per illa fit vera virginitatis, seu castitatis professio.

De posteriori autem parte, scilicet, de Clericis in sacris, est diuersitas opinionum: prima affirmat in eis habere locum eandem bigamiam, & irregularitatem. Angelus verbo Bigamia, numero 7. Syluester num. 3. & ibidem Summa Rosella, & Armilla num. 7. & D. Antoninus 3. part. tit. 28. cap. 3. & Nauarrus dicto num. 195. Solent ad hoc citari cap. Nuper, & ca. ult. de Bigam. sed illa duo capita non tractant de hac bigamia, sed de aliis, quæ contrahuntur ex vi secundi matrimonii, etiam cum virgine, vel vnus cum vidua, etiam si talia matrimonia inualida sint, ut supra explicui. Citatur præterea, d. cap. Quotquot 27. quæstio. 1.

Secunda sententia negat, quia in ca. Sane, secundum de Cler. coniug. de sacerdotibus matrimonium contrahentibus dici videtur, non manere irregulares. Atque ita ex illo textu docuit Abbas in cap. Nuper, de Bigam. num. 3. quando scilicet sacerdos cum virgine contrahit, & in dicto cap. Sane, dicit, in eo ca-

su sacerdotem esse tantum suspensum, & non suspensione propria, sed late sumpta, quæ per solum penitentiam auferri potest quando delictum est occultum. Eodem modo videtur exponere dicta. Sane: Hostiensis, in dict. cap. Nuper, numero 5. & in dicto cap. Sane, ait, propter illud delictum sacerdotem esse a suo officio suspensum, quando crimen est notorium, ita ut irregularis fiat celebrando. Si autem sit occultum, significat nullam contrahere impedimentum. Archidiaconus, vero, & Summa Pissana, quos Syluester citat, dixerunt, hanc irregularitatem non incurri, nisi tale matrimonium contrahatur cum corrupta, qui supponere videtur dictum cap. Sane loqui de sacerdote contrahente cum virgine. Et videtur hæc opinio probabilis quoad omnes clericos in sacris, quia nullus est ius, quod expresse illos faciat irregulares propter vnicum matrimonium cum virgine, & alioqui est alia pena in iure, quæ pro illo casu imposita videtur in dicto cap. Sane, Et in cap. Presbyter, d. 28 solum dicitur presbyter in eo casu deponendus, & in ea, Presbyterum, eadem d. flexignorantia culpabili in hoc crimen incidit, non priuatur cathedra, seu beneficio, sed solum vsu ordinis, ut patet ex Glossa ibi, & ex Gratiano, in §. ult. d. 31. Non videtur ergo hæc irregularitas in his iuribus expressa.

Argumentum autem quod à religiosis sumitur ad clericos in sacris, non videtur efficax. Primo ob regulam generalem, quod in irregularitatibus non valet argumentum à simili sine expresso iure. Secundo, quia in professione religionis videtur esse specialis ratio: nam ibi magis contrahitur speciale vinculum cum Christo, ratione cuius matrimonium postea subsequens inducit bigamiam similitudinariam, quod vinculum non inuenitur in clerico in sacris, quia nec ratione illius ordinis, ut per se constat, nec ratione voti, quod solum per accidens ex statuto Ecclesiæ impedit & dirimit matrimonium contrahendum, non vero dissoluit contractum. Vnde Rota in decis. 1. de Bigam. in nouis, num. 9. bigamiam similitudinariam solum esse dicit, quando monachus, vel monialis professus matrimonium contrahit de facto.

Licet hæc posterior opinio non improbabilitate defendi possit, nihilominus prior est magis recepta, & in rigore verior. Dicendum ergo est, hanc irregularitatem extendi ad clericos in sacris. Quod sentit Glossa in cap. Super eo, de Bigamia, dicens esse bigamum qui castitatem promissam violat, citatq; dict. cap. Quotquot. quod ita videtur intelligendum: quia profiteri castitatem in proprietate Latina significat omnem solennem modum assumendi aliquam obligationem. Et idem sentit Rota supra, citans dictā Glossam. Vnde, licet nominet monachum est quasi materialiter, & gratia exempli, non ad limitandam irregularitatem, idem Palud. 4. d. 27. quæst. 24. loquens generaliter de voto solenni. Et hoc modo est satis expressa in citato iure hæc irregularitas. Facit præterea dictum ca. Nuper, nam licet principalis casus eius non sit de hac bigamia, tamen Pontifex videtur illam in argumentum à simili adducere, citā interpretari d. cap. Presbyterum. Deinde dictum ca. Sane, recte intellectum, non solum non obstat, verum etiam hoc confirmat: nam ibi dicitur sacerdotem, qui nuptias contrahit, post longam penitentiam, & vitam laudabilem, posse ad executionem ordinis restitui per dispensationem sui Episcopi: non ergo negat Pontifex manere irregularem, sed potius id supponit, & concurrentibus illis circumstantiis dispensationem committit Episcopo. Et ita limitat hanc sententiam, & declarat oppositam Cou. d. relect. p. 1. §. 2. n. 21. cum Syluestro verb. Bigamia.

SECTIO V.

*Quo iure introducta sit, quosq; effectus habeat hac
irregularitas.*

Conclus. I.

Stendimus in quibus casibus bigamia contrahatur, nunc breuiter causā, & effectus eius explicanda sunt. Primo ergo dicimus nullam irregularitatem bigamie esse ex diuino iure. Hoc superius probatum de irregularitate: neque ad sufficiens fundamentum ad faciendam. Nam locus Apostoli, ad Timotheum, & habet alios probabiles sensus: de bigamia, adhuc non videtur probum præceptum continere, sed admonet, oportet: sub quo multa alia reuera non sunt a soluto, & ex præcepto necessarii, etiam si admittamus, vi probabilius ad fuisse præceptum, non sequitur fuisse Apostolicum: quod etiam Apostolus confirmat. Vnde Ambrosius epist. 82. apostolum ita fuisse, intelligit, non solum, sed de presbytero loquutum fuisse, simile, tum quia statim transfert Paulus ad diaconos, prætermittis presbyteris: quia in eisdem diaconis eandem conditio: vnde à fortiori supponit eandem apostoli. Addit vero Ambrosius, Patriciani addidisse, neque clericum, quem, qui secunda coniugia sortitus sit. Vnde si bigamiam, etiam propriam & rigorosius ad alios clericos infra diaconum Apostolicum. Tamen Augustinus tract. 41. ut extendere sermonem Pauli ad omnes, quamuis non simpliciter, sed de ordine positum Ecclesiam loquatur. Et lib. 81. d. per præposituram, intelligat quod officium officium, tamen in rigore plus sine dubio ex villorum verborum Pauli non extenderetur ultra diaconos. 3. in c. Super eo. de Biga. folum dixit, *Ita Apostolum dispensare non licet, vi debeant se promoueri* : intelligi ergo Apostolum fuisse de sacris ordinibus, quicquid ad diaconatum extendebatur, & etiam Glossa ibi verbo *Dispensare*. At in apostolorum, aperte extenditur ad o-

2. Secundo dicendum est, solam bigamiam veram
 esse Apostolicam, vna vel altera excepta, ac proinde
 alias irregularitates, ab Ecclesia fuisse paulatim in-
 troduetas. Hoc patet, quia præter dictum locum A-
 postoli, nullus alius est in Scriptura, ex quo possit
 hæc irregularitas colligi: ibi autem solum exclu-
 duntur secundæ nuptiæ, vt patet ex vltimo verborum,
vnus vxoris virum: nam, siue fuerit vidua, siue
 aliter corrupta, siue virgo, si nullam tærum habue-
 rit, dicitur vnus vxoris vir: ergo ibi in rigore non
 comprehenditur bigamia interpretatiua, multoq;
 minus similitudinaria. Probabile autem est, ibi co-
 mprehendi bigamiam, quæ continetur in

prohibet bigamiam, quæ contrahitur simul duoen-
do secundam uxorem viuentē primā; quia licet re-
vera tantum vna illarum sit vxor; tamen simplici-
ter, & consueto modo loquendi, ille non dicitur v-
nius vxoris vir: vnde multi expositores intelligunt
Apostolum potius exclusisse plures uxores simul,
quam successiue. De alijs vero irregularitatibus,
quæ contrahuntur per duo matrimonia, quorum
vtrumque, vel alterum non est verum, sed solum
tentatum probabilis videtur non esse ab Apostolo
comprehensus, sed per extensionem, & imitationem
fuisse ab Ecclesia additas in iuribus suprà citatis: &
Fr. Suarez tom. 1.

A cū dixisset, De bigamiā presbyteris, & viduā unū mari-
tis idem sentimus, scilicet, quoad irregularitatem,
subdit, maxime cum a doctrina Apostoli, & institutioni-
bus Ecclesie sit alienum. Vbi videtur referre singula
singulis, scilicet doctrinam Apostoli ad bigamum,
& institutionem Ecclesie ad maritum viduæ. Nihi-
lominus addo, bigamiā interpretatiuam ex ma-
trimonio cum vidua vel corrupta satis colligi ex
can. 17. Apostoli, qui de vidua ciebat, & meretricem
loquitur. Vnde satis constat hanc esse irregularitatem
Apostolicam: nam canon ille habet auctoritatem, &
iure receptus, ac consuetudine retentus est. De aliis
speciebus bigamiæ, & origine earum satis constat
ex dictis.

Extensio
lia conclus
sionis.

De effectibus huius bigamiae.

Tertio addendum est, hanc irregularitatem bigamix ex suo genere, seu regulariter loquendo totalem esse, id est; exse priuare omnium ordinum susceptione, & vsu. Hoc aduerto contra aliquos qui dixerunt, bigamiam non priuare vsu suscepti ordinis, præsertim si tantum fuerit ex minoribus. Quibus fauer cap. *Lector*, 34. d. vbi *Lector*, si cum vidua contraxerit, permittitur in suo gradu ministrare: & videtur intelligi absque dispensatione, quia statim subditur, in necessitate permitti posse vsq; ad subdiaconatum ascendere, scilicet dispensando cum illo, vt Glossa ibi aduertit. Nihilominus tamen oppositum est certum: nam iura citata omnino excludunt bigamum ab omni ordine clericali, & de vsu minorum ordinum est expressus in *Can. 1. de Cler. coniug.* vbi non tam fertur nouum ius, quam supponitur antiquum, sicut etiam in *Concil. Trid. sess. 23. c. 17. de Reformat.* Hoc autem antiquum ius & xx canonibus Apostolorum, & ex tota d. 34. ac ritu de Bigamis satis colligitur. Quocirca vbiqueq; aliquis actus ordinis videtur concedi Bigamo, intelligitur media dispensatione, saltem Episcopali, & ita intelligitur dictum *cap. Lector*, & c. *Si subdiaconus*, d. 24. vt infra videbimus.

Quarto addendum est, ex institutione Ecclesiæ adiunctam esse hinc irregularitatem priuationem privilegii clericalis. Patet ex c. vñico de Bigamia sexto, vbi bigami clerici priuantur omni privilegio clericali ipso facto, & subiiciuntur correctioni fori secularis, & prohibentur deferre tonsuram, vel habitum clericalem. Quod ex parte videtur prius fuisse statutum à Siricio Papæ in c. *Quinquag.* 84. d. est tamen diuersitas, quia ibi Pontifex solum dicit, *denidetur*, vnde non videtur imponere hanc penam ipso facto incurramdam, sed imponendam; in d. vero c. vñico, declarat ipso iure factam esse talem priuationem. Hinc etiam Concilium Trident. sess. 23. c. 17. de Reform. dixit, ministeria ordinum minorum exerceri posse per clericos coniugatos, vbi alij non fuerint, dummodo bigami non sint, iuxta c. *Sane*, de Cler. cōiug. Vnde obiter colligitur, laicos bigamos non solum à susceptione ordinum, etiam minorum, repellendos esse, sed etiam admittendos non esse ad aliquod ministerium Ecclesiasticum, quod aliquem ordinem minorem per se postulet: quamuis interdum ob necessitatem soleat laicis concedi, nam & hoc ipsum vitandum esse decrevit Concilium Tridentinum.

Dubitarū vero potest, an hæc poena extendatur
ad omnem bigamiam, vel restringenda sit ad omni-
nē veram, & propriam. Nam Glossa ibi verbo *Biga-
mos*; exponit *verē*; vel interpretatur; ponitque exem-
plum in clerico; qui viduam, vel corruptam duxit.
Ranormitanus etiam in cap. *vlr.* de Bigam. videtur
hoc extendere ad clericum in minoribus constitu-
tum; qui contraxit cum vidua, etiam si matrimo-
nium fuerit nullum. In contrarium autem est, quia
dict. cap. *vnicum* solum tractat de bigamis; bigamū
autem

Quarta cō-
clusio Cap-
ituli de
Bisam.

Siricidae

De quibus
bigamis lo-
quatur.
4 cōclusio.
Gloss.
Abbas.

autem in rigore, & proprietate iuris: solent distinguere à maritis viduarum, vt supra expendimus ex cap. 3. de Bigam. & ex cap. Nisi cum pridem, de Renunciat. Lex autem poenalis restringenda est ad propriissimam verbi significationem, ergo. Nihilominus prior sententia verior videtur, saltem quantum ad bigamiam interpretatiuam, nam de similitudinaria statim dicam. Et probatur primo, quia in illo capite vnico deciditur questio, quia ex dicto cap. *Quisquis*, orta fuerit inter iuris interpretes, vt ibi Glossa aduertit, ex illo principio textus, *Alterationis antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo desidentes*. In dicto autem cap. *Quisquis*, expresse nominatur, clericus: qui viduam, aut secundam coniugem duxerit: ergo vterque comprehenditur in dicto cap. vnico. Rursus in dicto cap. *Quisquis*, non dicitur qui contraxerit validè, sed absolute, contraxerit: iure autem declaratum est, in hac materia æquiparari verum contractum, & intentatum cum opere subsecuto. Quocirca, licet in rigore vocis bigamus dicatur, qui bis duxit uxorem, tamen ex declaratione iuris quoad effectum huius irregularitatis clarius patet: & ideo in illo textu omnes bigami comprehenduntur, præsertim, quoniam bigamia, quæ ex vero matrimonio cum vidua confurgit, à multis vera & propria existimatur: & nonnulli eodem modo loquuntur de illo, qui vel simul duas habet uxores, vel successiue vnam de iure, & alteram de facto tantum, vt patet ex Maiolo libro 1. cap. 33. numero 13. Hi ergo omnes sub illa lege comprehenduntur. De illo verò, qui inualide contraxit cum vidua, cum bigamia ipsa dubia sit, multò magis erit poena: consequenter tamen loquendo, cum Panormitan sentiendum est, quamuis in materia odiosa altera opinio, quæ fauorabilior est, prædictè seruari posset, maxime quoad hunc poenæ, seu priuationis rigorem.

Secundò dubitari potest circa eandem legem vtrum talis clericus priuatus sit privilegio clericali, etiam quoad immunitatem personæ, ita vt, qui illum percusserit, non incidat in canonem, *Si quis suadente*, nam Hostiensis, quem Panorm. refert, & sequi videtur, excipit hoc privilegium quia in casu dubio timenda est excommunicatio, donec Pontifex aliud declaret. Verius tamen censetur, etiam hanc immunitatem amittere: quod tenet Glossa in d. ca. *Quisquis*, verbo, *Duxerit*, & Glossa in dicto cap. vnico, verbo, *Omni privilegio*. Ex quo verbo sufficienter probatur hæc sententia; maxime quia statim prohibenter hi clerici deferre tonsuram, & habitum clericalem: signum est ergo nulla clericorum immunitate gaudere, alioqui oportet eis permitti aliquod signum clericatus, vt discerni possent.

Atque hinc colligunt eadem Glossæ, hocius solum habere locum in clericis in minoribus constitutis: nam clerici in sacris, donec degradentur nunquam priuantur omni privilegio clericali, neque habitu, & tonsura. Item, illi non possunt contrahere verum matrimonium, & ideo, licet illud de facto contrahendo efficiantur irregulares; nihilominus tamen propter reuerentiam ordinum semper manent in statu clericali: & ideo nec priuantur obligatione deferendi clericalia insignia, & decentem habitum, nec etiam carent omni privilegio, & immunitate clericorum, quæ non propter ipsos, sed propter reuerentiam talis status eis conceduntur. Quod etiam colligi potest ex cap. *Nuper*, & ex cap. *vt. de Bigamis*. Et ob eandem rationem censetur per bigamiam similitudinariam non amitti hoc privilegium, quia illa non contrahitur nisi vel à clerico in sacris constituto, vel à religioso professo; de clerico autem in sacris iam dictum est non comprehendendi sub illis decretis, & ad idem potest aliquod argumentum sumi ex cap. *Sane*, secund. de Cleric. coning. eadem autem ratio est de religiosis. Maxime

A cum prædicta decreta solum de clericis coniugatis loquantur.

SECTIO VI.

Quis possit in irregularitate bigamie dispensare.

Supponimus in primis omnem irregularitatem bigamie esse dispensabilem per Ecclesiam. Quæ est sententia Theologorum in 4. distinct. 27. vbi D. Thom. q. 3. art. 3. & quodlib. 4. art. 13. Idem habet Glossa in ca. *Lector*, d. 34. refertur Lectorium Papam cum Archiepiscopo Panormitano dispensasse. Idem habet Rota tit. de Bigamis, decisi. in nouis Nauarr. refertur alios c. 17. n. 197. Fundamentum est, quia impedimentum hoc non est diuino, aut naturali iure: ergo potest per Ecclesiam dispensari, etiam si demus esse ab Apostolis institutum: nam Apostolica constitutio non transcendit ius humanum. Et quantum ad actus iurisdictionis, est in Ecclesia potestas æqualis potestati Petri, arguendo sufficiens ad dispensandum in omni iure humano, etiam Apostolico.

Obici vero potest cap. 2. de Bigamis, vbi dicitur, *Cum bigamis contra Apostolum dispensare non licet, vt debeant ad sacros ordines promoueri*, & c. Idem habetur in c. *Nuper*, eodem tit. Propter hoc dixerunt aliqui Papam non posse dispensare cum bigamo, vt ad sacros ordines promoueretur. Quod tenuit Glossa ibi cum aliis, quos refert: per ordines autem sacros intelligi solum vsque ad diaconatum inclusiue: quia de his tantum loquutus est Paulus, & quia olim subdiaconatus non erat ordo sacer c. *vt. de d. & c. A multis*, de Etate, & qualitate. Et rationem addit ex differentia, quæ inuenitur inter irregularitatem propter crimen & propter bigamiam positam: nam quando fundatur in crimine, facta poenitentia, & exhibita satisfactio, tollitur indignitas, & relictur homo ad statum, in quo iam est capax dispensationis: at verò defectus sacramenti, in quo fundatur bigamia, nec per poenitentiam reparari, neque auferri potest. Quæ ratio, si aliquid valeret, non solum de dispensatione ad sacros ordines, sed ad quoscunque procederet: probaret etiam nullam irregularitatem fundatam in defectu ætatis, v. g. vel alio simili, posse per dispensationem auferri, durante illo defectu: quod aperte falsum est. Negatur ergo consequentia: nam licet defectus sacramenti semper maneat, non necessario manet in ratione impedimenti ad ordines, quia quod talis defectus sit impedimentum, non habet naturam suam, neque ex diuino iure, sed ex Ecclesiæ prohibitione, quæ potest per dispensationem auferri: interueniente causa legitima.

Ex his ergo certissimum est, summum Pontificem habere hanc potestatem cum omni plenitudine iurisdictionis, sicut habet alias. An vero Episcopi illam participant, controuersum est. Quidam affirmant saltem quoad ordines non sacros, D. Thom. 4. d. 27. q. 3. art. 3. Palud. q. 4. art. 5. & ibi Albert. Durand. Rich. Sylu. verb. *Bigamia*, qu. 6. Turrecrem. p. textum ibi in c. *Lector*, d. 34. art. 2. Inuaniuntur d. c. de Bigamis, 3. exponentes ibi loqui Pontificem de Episcopis, & tacite concedere minores à contrario sensu. Alij vero limitant hanc sententiam, vt scilicet possit Episcopus dispensare cum irregulari ad vtendum minoribus ordinibus antea susceptis, non verò ad illos de nouo suscipiendos. Quod tenet Nauarr. dict. nu. 197. ex c. *Lector*, d. 34.

Dico tamen probabilius videri Episcopum non posse dispensare cum bigamo, etiam quoad minores ordines. Ita tenet Abb. c. 2. de Bigam. nu. 5. Glossa. Ioan. Andr. Anchar. Franc. & Domin. in cap. vnico de Bigam.

De bigamia etiam interpretatiue esse intelligendum.

6. An clericus biga. gaudeat privilegio canonis.

Pars negat. vera. Glossa.

7. Intelligitur tamen de clericis in minoribus.

Hoc privilegium non amittitur per bigamiam similitudinariam.

Nauar. Bigam. in 6. Nauar. suprà ex parte. Probatur primo ex dict. ca. vñc. vbi bigami priuantur omni priuilegio clericali. Secundo ex c. *Nuper*, & c. vlt. de Bigam. vbi hac potestas simpliciter eis negatur. Tertio ex capit. *Non confidat quisquam Pontificum*, dist. 50. nam Pontificum nomine ibi Episcopi intelliguntur, iuxta omnium expositionem, & manifestum contextum. Quarto, sicut Episcopo non libet dispensare in lege Apostoli, ita nec in generali Concilio, neq. in iure Pontificio, nisi in casibus concessis: hoc autem ius excludens bigamos ab omnibus ordinibus etiam minoribus, vt minimum latum est à Concilio Nicæno, teste Ambrosio epist. 82. & in c. *Cognoscimus*, dist. 34. imo supra est à nobis ostensum etiam esse Apostolicum in canonibus Apostolorum: nullibi autem legimus, hunc casum esse concessum Episcopis.

Ambros. Nam argumentum à contrario sensu ex dict. ca. 2. de Bigamis non est sufficiens: quia Papa solum respondet ad id, de quo fuerat interrogatus, negas illam ordinationem, vel dispensationem esse licitam: loquiturq. non tantum respectu Episcopis, sed simpliciter: quid vero in aliis ordinibus liceat ibi non definit. Atq. hac ratio probat nō tantum de dispensatione ad susceptionem, sed etiam ad vsum ordinum minorum, quia nullum est ius, quod hoc secundum, magis quam primum concedat. Nam cap. *Lector*, quod Nauar. citat, vel nihil, vel minimum probat, cum quia etiam ibi conceditur facultas dispensandi cum bigamo Lectori, vt ad subdiaconatum ascendat, si necessitas id postulet: tū etiam, quia de ipso Lectori non per modum dispensationis sed iure ordinario videtur statui, vt in suo munere permanere possit: nam simpliciter hoc ei conceditur: quod, si esset intelligendum cum dispensatione, fore non differet ab ascensu ad subdiaconatum: na non minus dispensatio requirit aliquam necessitatem proportionatam. Vnde dico, caput illud non potius dare aliquam potestatem Episcopis, quia non est Martini Pape, vt à Gratiano inscribitur, sed Martini Bracharentis, qui dueros canones collegit, & hinc sumptis videtur ex Concilio Tolet. i. can. 2. vbi longe aliter legitur, scilicet, *Item constituit sancta Synodus vt Lector si in se viduam alterius uxorem accepit amplius nihil sit, sed semper Lector habeatur aut forte Subdiaconus*: vbi etiam ad subdiaconatum specialem necessitatem nō requirit. Hoc autem Concilium Prouincia- le est, nec inuenitur à Papa confirmatum: nec Leo III. illius mentionem facit in ca. *De libellis*, dist. 20. vbi numerat canones Conciliorum, quibus in iudiciis vtendum est. Deniq. post illud Concilium, sunt alia decreta Pontificia, quæ prohibent, clericum bigamum ministrare etiam in minoribus ordinibus, & nouissime Tridentinum, vt supra visum est, & quoad hoc non præbet Episcopis potestatem dispensandi, sed potius hūc casum videtur excipere. Quapropter sententiam hanc in rigore iuris censere verior: nihilominus prior probabilis est propter tantorum virorum auctoritatem, & in praxi feruari potest vbi fuerit vñ recepta.

Respondetur ad c. 2. de Bigam. m. 4. Sed quid ad dict. ca. 2. quod absolute negat licere hanc dispensationem dare, & loquitur (vt diximus) etiam respectu Summi Pontificis. Respondeo difficultatem dispensationis ostendi, non impossibilitatem, vnde non dixit, non potest, sed non licet. Nec tamen hoc dicit, quia id nunquam liceat, sed quia non pro solo arbitrio, nec pro leui causa, sed pro grauissima atq. adeo raro id licet. Et fortasse, quia hac difficultas respectu sacrorum ordinum maior est, ideo illorum specialem mentionem fecit. Loquitur autem ibi Pontifex præcipue de biga. veris, & propriis, de quibus loquutus est Apostolus: & ideo in eis maior est difficultas, & rarior dispensatio. Nihilominus tamē cum proportionē id locum habet in bigamia interpretatiua: nam omnia, quæ ad

Fr. Suarez tom. 5.

A duximus, in suo gradu & proportionē æquē de illa probant.

Dubium tamen superest de bigamia similitudinaria: nam de illa est speciale ius in c. 1. *Qui clerici, vel Episcopi in voentes*, vbi Episcopis conceditur potestas dispensandi cum Diacono qui uxorem duxerat, vt post pactam penitentiam possit ministrare, & post laudabilem vitam etiam ascendat ad Presbyteratum, in cap. autem 2. eiusdem tituli, videtur magis limitari hac potestas, scilicet, si ille, qui sic deliquit, ad religionem transire voluerit. Verumtamen, vt ibi Glossa & Doctores exponunt, primum ius generale est, quod sumitur etiam ex c. *Sane*, de Clerico coniug. Posterior autem limitatio in illo particulari facto respectu talis personæ, propter aliquā eius propriam conditionem (nimirum impenitentiam eius, vel aliquid simile) addita est. Nec mihi displicet quod Panormitanus ibi significat, in his textibus significari, quando clericus in sacris, qui matrimonium contraxit, suum agnoscit delictum, & voluntarie offert penitentiam, & dispensationem petit tunc dari posse ab Episcopo, non postulo ingressu religionis. At vero quando reus inuoluntarie conuincitur, de delicto, & punitur, tunc non esse cum eo dispensandū ab Episcopo, nisi religionem ingrediat: quāquam hac ipsa moderatio non tam de necessitate, quam de consilio esse videatur. Hinc tamē à fortiori constat, posse Episcopum dispensare cum religioso in simili irregularitate, quia hac bigamia similitudinaria & quiparatur in religioso, & in clerico in sacris, vt supra visum est: si ergo Episcopus potest dispensare cum clerico in sacris, maxime si religionem ingredi velit, à fortiori poterit cum religioso ipso.

Quin potius est grauius Doctorum assertio, posse Episcopum dispensare in quacumque bigamia etiam ad suscipiendum sacros ordines, cum iis, qui volunt Deo in religione seruire, propter vitandum religiosorum discursum. Ita refert D. Thom. d. 27. q. 3. art. 3. & dum non reprobatur, approbare videtur. Et idem tenet Alber. ibi, Palud. & Turrecrém., dicto ca. *Lector*, qui citat dict. c. 2. *Qui clerici vel voentes*. Sed ille textus, cum expresse loquatur de bigamia similitudinaria, non potest extendi ad veram, vel interpretatiuam. Vnde idem autor subdit, de consuetudine hoc non feruari in bigamia vera, & proprie dicta, nec in illa, quæ contrahitur in matrimonio cum corrupta. Atque hoc censere verius ex vi iuris communis, quia nullum inuenio, in quo hoc priuilegium concedatur, de priuilegiis autem religiosorum dicam statim.

Addit denique Turrecrém. ibi, Episcopum posse dispensare in bigamia, quando oritur ex facto natura sua occulto, vt ex accessu ad propriam uxorem, quæ occultum adulterium commisit: sed non afferre probationem, nec ius & ideo illi non assentior, cum regula generalis negatiua sit in contrarium, vt ipse fatetur ex c. vlt. de Bigamis. Item, quia alias, qui duxisset in matrimonium mulierem non virginem, cuius lapsus esset occultus, posset ab Episcopo dispensari: quod est contra commune ius, & sine fundamento. Vnde nec noua concessio Concilij Trid. hic locum habet, quia Concilium solum loquitur de irregularitatibus venientibus ex delicto occulto, hac autem irregularitas bigamie non est ex delicto, & licet interdum interueniat delictum, vt quando duplex matrimonium contrahitur viuentē vtraq. coniuge, tamen principale fundamentum eius non est delictum, sed significatio, ideoq. nihil refert, quod factum, in quo fundatur, publicum sit, vel occultum.

Vltimo addendum in hac sectione est, non esse alium modum tollendi hanc irregularitatem bigamie, præter dispensationem. Hoc assero ad excludendos duos alios modos, de quibus dubitari possent. Vnus est de baptismo, nam, iuxta sententiam

Sss 2 magis

7. *Episcopi in voentes*, vbi Episcopis conceditur potestas dispensandi cum Diacono qui uxorem duxerat, vt post pactam penitentiam possit ministrare, & post laudabilem vitam etiam ascendat ad Presbyteratum, in cap. autem 2. eiusdem tituli, videtur magis limitari hac potestas, scilicet, si ille, qui sic deliquit, ad religionem transire voluerit. Verumtamen, vt ibi Glossa & Doctores exponunt, primum ius generale est, quod sumitur etiam ex c. *Sane*, de Clerico coniug. Posterior autem limitatio in illo particulari facto respectu talis personæ, propter aliquā eius propriam conditionem (nimirum impenitentiam eius, vel aliquid simile) addita est. Nec mihi displicet quod Panormitanus ibi significat, in his textibus significari, quando clericus in sacris, qui matrimonium contraxit, suum agnoscit delictum, & voluntarie offert penitentiam, & dispensationem petit tunc dari posse ab Episcopo, non postulo ingressu religionis. At vero quando reus inuoluntarie conuincitur, de delicto, & punitur, tunc non esse cum eo dispensandū ab Episcopo, nisi religionem ingrediat: quāquam hac ipsa moderatio non tam de necessitate, quam de consilio esse videatur. Hinc tamē à fortiori constat, posse Episcopum dispensare cum religioso in simili irregularitate, quia hac bigamia similitudinaria & quiparatur in religioso, & in clerico in sacris, vt supra visum est: si ergo Episcopus potest dispensare cum clerico in sacris, maxime si religionem ingredi velit, à fortiori poterit cum religioso ipso.

2. *Quorundam extensio.*

D. Thomas Albert. Paludan. Turrecr.

9. Turrecr. dictum.

10. *Irregular. hac solum per dispensationem tollitur.*

Nō per ba-
ptismum.

D. Thom.

August.

Ambros.

11.
Ostenditur
concl. quā
do unum
matrimon-
sequitur
est baptis-
mum.

Ante cū cor-
rupta ante
baptismū.

12.
An quando
duplex ma-
trimonium
præcessit ba-
ptismum
faciat ir-
regul.
August.

magis receptam, irregularitas hæc non impeditur A
per baptismum, imò quodammodo cum illo, vel
post illum incipit, etiam si causa eius aliquo modo
antea præcesserit. Duobus autem modis intelligi
potest baptismum non tollere bigamiam: primo, si
duplex matrimonium, vel matrimonium cum cor-
rupta ante baptismum præcessit, & post
baptismum aliud subsequutum est: vel si quis con-
trahat post baptismum cum illa, quæ ante baptismum
corrupta fuit. Ex quibus casibus oriuntur duæ quæ-
stiones, quæ diuersam videntur habere difficulta-
tem, quamuis communiter non distinguantur, sed
communis resolutio sit, bigamiam per baptismum
non auferri. D. Thom. dist. 27. q. 3. art. 2. & ibi Palud.
Soto: & reliqui Scholastici, fundantur in sententia
Augustini lib. de Bono coniug. c. 18. & habetur in ca.
Acutius, dist. 26. & 28. q. 3. & Ambrosij lib. 1. de Offic. e.
vlt. quorum sententiam probauit etiam Innoc. in
Epist. 22. c. 2. & epist. 24. ad Synodum Toletanam c. 6.
quæ referuntur dicta dist. 26. & Conc. Valent. sub
Damaso c. 1. Quorum omnium fundamentum est,
quia in baptismo soluuntur crimina, non verò reli-
qua omnia, quæ gesta sunt, nec leges omnes, quæ in
eis fundantur. Per quod soluitur fundamentum
Hieronymi, qui oppositum sentit in epist. 82. ad O-
ceantum, quem videtur secutus Gennadius de Eccl.
dogmat. c. 72. dicens, maritum duarum post bap-
tismum matronarum, clericum non ordinandum: &
habetur in c. 2. d. 33.

Ut autem rationem hanc, & rem totam magis ex-
plicemus, distinguamus illos duos modos supra de-
claratos. Nam quando unum matrimonium post
baptismum subsecutum est, licet aliud ante bap-
tismum præcesserit, indubitata est prædicta sententia:
quia de hoc casu loquitur expresse Innoc. d. epist. 22.
& in eodem loquitur Aug. & D. Thom. ac ferè Theo-
logi. Et ratio est clara, quia ut sacramentum matri-
monij habeat defectum significationis, in quo fun-
datur hæc bigamia, non est necesse ut prius matri-
monium fuerit verum sacramentum: satis est enim
quod fuerit verum matrimonium, & quod prior
fuerit vera vxor, quam relationem (ut sic dicam)
non tollit baptismus. Adde interdum non requiri
ad bigamiam, ut vtrumque matrimonium fuerit ve-
rum, quia intentum sufficit, ut in alio matrimo-
nio vero sit defectus significationis, ergo multo ma-
gis hoc sufficit, quando vtrumque matrimonium
verum est, licet vnum eorum non fuerit sacramen-
tum. Idem manifestum est in matrimonio post bap-
tismum facto cum illa, quæ ante baptismum fuit
vidua, vel quomodo cūq; corrupta: nam illud suf-
ficit ut tale matrimonium defectum habeat signifi-
cationis, quia re ipsa non est cum virgine. Nihilque
obstat, quod virginitas fuerit per crimen amissa,
& quod baptismus deleuerit crimen, quia hic defe-
ctus non fundatur in crimine, sed in sola carnis cor-
ruptione, quam non potest baptismus restituere: si-
cut etiam poenitentia perfecta potest auferre simile
crimen post baptismum commissum, non tamen
propterea potest impedire bigamiam.

In altero verò puncto difficultas est, an ille, qui an-
te baptismum duas habuit vxores, post baptismum
maneant bigamus, etiam si postea nullum matrimo-
nium contraxerit. Et ratio dubii est, quia in tali ho-
mine, quamuis fuerit duplex matrimonium nul-
lum tamen eorum fuit sacramentum, ergo non in-
teruenit ibi defectus sacramenti, ergo deest funda-
mentum bigamiae & huius irregularitatis: nam Au-
gustinus ideo dicit, bigamiam non tolli per bap-
tismum, quia de sacramento agitur, non de peccato, & infra
ait hoc esse propter sanctitatem sacramenti: ergo v-
bi sacramentum non est, nec talis irregularitas esse
potest.

Nihilominus tamen censo etiam in hoc casu co-

trahi irregularitatem. Primo, quia Ambrosius in
loquitur, Etiam ante baptismum verata coniugia, &c. i-
tè in ratio, quam subdit, generalis est, scilicet, quon-
do potest horum esse viduarum, qui ipse coniugium
traxerit. Innocentius etiam in dicta Epist. 22. pro-
conuenienti insert, quod plura matrimonia ante
baptismum contracta, postea non computentur ut
plura: & in altero loco concludit, in baptismo
dimittuntur non vxorum numerus aboletur, & infra nul-
lus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, neg. abor-
tatur, sed fideliter intelligat, vnde vxor virum, sine ante ba-
ptismo esse nomen, sine post baptismum. Clarissime
v. in Epist. 1. c. 5. ait eum esse irregularem post bap-
tismum, qui ante baptismum viduam duxit vxorem:
& c. 6. generaliter statuit, ne is, qui secundam duxit
vxorem, clericus fiat: & infra inquit, si ab aliquo ex-
istimatur ante baptismum si forte quis accepit vxorem, &
da de seculo recedente, alteram duxerit, in baptismo
missum, sicut erat a regula. Ratio autem est, quia Ecclē-
sia potuit in hunc modum impedimentum hinc ha-
tuere, ut in doctrina generali declaratum est, quia
impedimentum non ponitur homini non baptiza-
to, sed ei qui baptizatus est, quamuis manet ex cau-
sa, quæ vel in totum, vel ex parte baptismum antecē-
sit: sed Sancti, & Pontifices declarant hoc sensu po-
situm esse hoc impedimentum: ergo.

Neque obstat, quod matrimonium ante bap-
tismum non sit verum sacramentum nouæ legis, quia
lex Ecclesiastica non hoc tantum considerat, sed et
iam significationem illam, quæ fuit in vinculo ma-
trimoni, ex quo fuit in statu innocentie institutum:
semper enim significauit aliquo modo coniunctionem
Christi cum Ecclesia, ut Paulus indicat ad E-
phes. 5. Simulq; considerat indecentiam quandam
in eo, qui scilicet vxorem duxit propter exemplum,
& indicium quoddam incontinentiæ, ad quod pa-
rum refert, vtrumque matrimonium baptismum
præcessisse.

Instari verò potest ex cāno. 16. alias 17. Apostolo-
rum, qui apud Gratian. c. 1. dist. 33. ita legitur, Qui post
sanctum baptismum duobus coniugis in vi implicatur, & sic
videtur destrui resolutio vtriusque puncti, quia po-
stulari ut vtrumque coniugium fuerit post bap-
tismum. Alia tamen versio habet, Si quis post baptismum
fuerit secundis nuptijs copulatus, & sic saltem impugna-
tur hæc posterior pars. Vnde aliqui fatentur Apo-
stolos initio non posuisse hoc impedimentum cum
maiori amplitudine, & in hoc sensu quasi dispensa-
se pro eo tempore cum his, qui post baptismum plu-
res vxores non acceperunt: propter raritatem ho-
minum. Quod est probabile, dummodo non nege-
tur, postea vel eorumdem Apostolorum, vel Ecclē-
siæ declaratione ampliatum esse hoc impedimen-
tum in sensu explicato. Vel certe aduerri potest, in
eo canone non postulari ut vtrumque, vel alterum
matrimonium sit contractum post baptismum, sed
solum quod inueniatur quis post baptismum im-
plicitus secundis nuptijs: quod est verum etiam si
contractus isti ante baptismum facti sint. Solum
posset videri non comprehendendi, qui duas vxores ha-
buit ante baptismum, & postea naturæ coniugio est
implicitus, sed viduus. Respondendum tamen illud
esse accidentarium & impedimentum semel con-
tractum semper remanere.

Secundò posita est conclusio ad excludendam
professionem religionis, quia per illam non tollitur
ipso facto hæc irregularitas secundum ius commune
ne. Ita supponunt auctores supra citati, qui ad sum-
mum aiunt, Episcopum posse dispensare cum biga-
mo, si religionem ingrediatur, & in aliquibus cano-
bus hoc etiam dicant iura: ergo supponunt, hanc
irregularitatem non tolli per ingressum religionis.
Imò hinc vltèrius inferitur prælatos religionem in-
re communi non posse dispensare cum his religio-
sis in impedimento bigamiae. Quod docuit T. arre-
crem in

SECTIO I.

Quot modis filii nascantur, vel fiant legitimi.

Via priuatio per habitum cognoscitur, ideo de legitimis filiis pauca premittenda sunt. Dico ergo primo, Legitimi filij illi propriissime sunt, qui ex parentibus vero matrimonio coniunctis oriuntur, siue tale matrimonium fuerit sacramentum, siue non, id est, siue sint nati ex parentibus baptizatis, siue ante eorum baptismum, dummodo fuerint matrimonio copulati, vt docet Paulus prioris, ad Corinth. 7. & late Innocentius. *epist. 2. 22.* & 24.

Prima conclusio.

Dico secundò, Inter legitimos numerantur, qui licet fuerint ex illicito concubitu nati, per subsequens matrimonium legitimi facti sunt: quod contingit quoties parentes tempore generationis soluti erant, & habiles ad matrimonium inter se contrahendum, quia tunc subsequens matrimonium quasi retrotrahitur vsque ad tempus conceptionis talium filiorum, ex quadam benignitate iuris canonici in capit. *Tanta*. Qui filij sint legitimi. Vbi Glossa aduertit, tales filios esse legitimos etiam quoad ordines, quia matrimonium subsequens omnino purgat præcedentem turpitudinem. Circa quod occurrebatur difficultas, ex capit. *Innotuit*, de Electione, quam infra sect. 5. tractabo. Dixi autem necessarium esse, vt tempore generationis parentes sint habiles ad contrahendum inter se: nam si aliquis eorum fuerit matrimonio copulatus, vel aliud simile impedimentum interceperit, etiam si postea ablato impedimento matrimonium contrahant in dicto capit. *Tanta*. Intelligitur de impedimento sufficiente ad irritandum matrimonium, nam si sit solum impediens, nihil obstat, cum valori matrimonij non repugnet, vt latius intelligi potest ex Couarr. 2. p. 4. cap. 8. §. 2.

2. Conclusio.

Hic verum occurrit questio, si contingat tale impedimentum existeret tempore copulæ, seu conceptionis: tempore autem natiuitatis filij iam esse ablatum per dispensationem, an talis filius per subsequens matrimonium legitimus fiat. De qua sunt contrariae opiniones, quas ibi Couarr. late refert: ipse tamen prius resoluit partem fauorabiliorem, nimirum illum filium heri legitimum per subsequens matrimonium. Refert verò deinde Sarracenum lib. 1. Selectarum interpret. cap. 5. n. 10. qui post ipsum Couarruiam contrariam sententiam tenuit, cuius rationibus permotus tandem idem Couarr. rem dubiam & indecisam relinquit. Vnde in ordine ad irregularitatem est sine dubio securior sententia, quæ requirit parentes habiles ad contrahendum tempore conceptionis. Et habet magnum fundamentum in dict. cap. *Tanta*, quod sic habet. *Si autem vir, viuente vxore sua, aliam cognouerit, & ex ea prolem susceperit licet post mortem vxoris in eandem duxerit, nihilominus spurius erit filius.* In quibus verbis solum postulat, vt copula interueniat existente impedimento. Ponat us enim ante natiuitatem talis filij mortuam esse vxorem talis viri, & postea duxisse aliam, quam durante priori matrimonio cognouerit, sequitur, in eo casu filium fieri legitimum per tale matrimonium, hoc autem videtur repugnare prædicto textui: nam in illo filio concurrunt omnia, quæ ibi postulatur vt talis ples semper sit spuria. Ratio etiam hoc suadet, quia lex, quæ illam limitationem posuit, nõ respexit ad natiuitatem filij, in qua non interuenit culpa, sed ad copulam ita turpem, & damnabilem, vt voluerit purgari etiam per subsequens matrimonium: ad hoc autem parum profecto refert, quod impedimentum sublatum sit

Deciso.

Tunc. crem. in cap. *Lector*, distinct. 34. art. 2. conclus. sext. A nulli enim legitur in iure facta concessio prælati religionum ad talem dispensationem faciendam. Adde etiam nec ordinaria priuilegia religionum, etiam mendicantium, concedere hanc potestatem prælati religionum: an vero aliqua religio habeat circa hoc speciale priuilegium, questio est de facto, quam vnusquisque prælati in sua religione scire debet.

17. Addunt vero aliqui, posse prælatos religionum dispensare cum suis religiosis bigamis, scilicet quoad ordines minores, quia Episcopi hoc possunt circa suos subditos, prælati autem religionem exercent circa suos iurisdictionem Episcopali similem, seu æqualem. Sed ego hoc nec consulerem, nec admitterem sine speciali priuilegio, quia id, quod supponitur in rigore iuris non est verum: vnde, cum per aliam illationem extenditur talis potestas ad prælatos religionum, sit minus probabilis. Nam cum dicuntur prælati religionum participare iurisdictionem Episcopalem, intelligendum est quoad ea, quæ communi, & ordinario iure Episcopis conueniunt. Minus verò probabile est, quod quidam aut prælatos religionum posse dispensare cum subditis in bigamia, etiam quoad ordines sacros, si secundum ius commune intelligatur: si autem de priuilegio sit sermo ostendendum est.

18. Hæc autem intelligenda sunt de bigamia vera, vel interpretatiua: nam in illam, quæ tantum similitudinaria est, facilius cadit dispensatio. Vnde, cum certum sit, iure communi concessam esse potestatem Episcopis dispensandi in irregularitate proveniente ex bigamia similitudinaria, merito affirmare possumus, prælatos religionum, qui quasi Episcopalem iurisdictionem exercent, vt Generales Provinciales, aut Abbates (iuxta vnus cuiusque institutum) posse in eodem impedimento cum suis subditis dispensare, siue ante professionem, siue post, illud contraxerit. Potuit enim esse prius clericus in sacris, & matrimonium contraxisse, vel etiam post professionem in eadem, vel in alia religione, quæ diuersitas non refert ad hanc dispensationem respectu Episcoporum, vt supra dictum est. Oportet autem, vt hoc impedimentum cum aliis non misceatur, nam, si religiosus duxit viduam, non poterit cum eo dispensare prælati, cum nec Episcopus possit dispensare, quia iam illa non est tantum similitudinaria, sed etiam interpretatiua; & idem erit, si religiosus post professionem duo matrimonia contraxerit, quia etiam illa est bigamia interpretatiua, iuxta superius dicta.

19. Quid possint prælati religionum in bigamia similitudinaria.

DISPUTATIO I.

De Irregularitate, quæ nascitur ex defectu natalium.

OST defectum sacramenti considerandum sequitur de effectibus personæ, qui licet culpam eius non includant, sufficiunt tamen irregularitatem fundare. Sumimus autem initium ab illo, qui ex ipsa generatione contrahi solet, quia primus est omnium. Est autem hic defectus solum quando aliquis natus non est ex legitimo matrimonio, & hic vocatur defectus natalium, qui dici potest illegitimitas. De qua dicendum est, an irregularitatem inducat, & qualem, quoue iure, & quomodo aufertur possit.

Fr. Suarez tom. 5.